

Paberikaupleja

Eesti Paberi ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühingu häälekandja.

Riigiraamatukogu

Sf. 6700

S. S. T. A.
X O T A

✓

Nii rahu- kui ka erakordsetel aegadel

on meie siiraks püüdeks täiel määral rahuldada meie lugupeetava ostjaskonna-kaupmeeste nõudeid, täites saadud tellimusi parimate oskuste ja võimete kohaselt meie rikkalikkudest tagavaradest.

Pidev koostöö on mõlematele pooltele tõhusaks ja ülivajalikuks abiks rasketel aegadel.

Nagu seni, nii ka edaspidi jääb meie püüdeks, vaatamata olukordadele, täita ostjate-kaupmeeskonna nõudeid suurima täpsusega täiel määral, mida meile võimaldavad suured laotagavarad ja esmajärgulised ärisidemed välismaal.

K.-M. JÜRI KODIRIES

Tallinn, Viru 3. Tel. 478-60.

Paberikaupade, koolitarvete, kirjutusmaterjali, pappide, pärgamendi, pärgamiini ja suitsupaberite suurlaod.

UUDIS:

Tihedad läbipaistmatud aknarulood «**Ero Verho**» – roheline-must ja pruun-must – on otstarbekad kasutada nii rahu kui ka sõjaajal. Saadaval laiuses 70 sm – 300 sm ja igas pikkuses. Nõudke hinnakirju!

Johann **FABER**

50
SENTI

APOLLO

30
SENTI

Goldfaber

12
SENTI

DESSIN

Säärane plakat saadeti hiljuti kõigile paberi- ja kirjutustarvete kaupmeestele Eestis.
Plakati suurus 50 X 70 sm.

Kui keegi kaupmeeskonnast pole seda plakatit saanud, siis palutakse sellest teatada Eesti Paberi ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühingule, Tallinn, Estonia pst. 19, tel. 425-26, kust siis plakat kohe välja saadetakse. Samast kohast võib seda ka isiklikult kätte saada.

PABERIKAUPLAJA

Nr. 3. – I AASTAKAIK

TALLINN, 10. OKTOOBRI 1939. a.

Tellimishind:	
Aastas . . .	kr. 1.—
Poolaastas . . .	" - .60
Üksiknumber . . .	" - .20

Kuulutuste hinnad:

Esiküljel:	Siseküljel:	Tekstis ja tagaküljel:
$\frac{1}{1}$ lk. kr. 50.—	$\frac{1}{1}$ lk. kr. 30.—	$\frac{1}{1}$ lk. kr. 40.—
$\frac{1}{2}$ " " 30.—	$\frac{1}{2}$ " " 20.—	$\frac{1}{2}$ " " 25.—
$\frac{1}{4}$ " " 15.—	$\frac{1}{4}$ " " 10.—	$\frac{1}{4}$ " " 13.—

Toimetaja: Ernst Seim.

TOIMETUS JA TALITUS: Eesti Paberi ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühing. Tallinn, Estonia puiestee 19. Tel. 425-26.

Lugejale.

„Paberikaupleja“ nr. 3 pidi ilmuma augustikuu lõpul, mis ajaks ka vastavad materjalid olid trükikotta antud. Samas „Paberikauplejas“ pidid ilmuma kõik „Jaemüügi-hinnakirjas“ aasta jooksul tehtud muudatused.

Järsk muudatus poliitilistes olukordades tõmbas aga sellele kavatsusele kriipsu ja suur osa valmisolevast materjalist tuli ümber töötada ning asetada puhkenud sõja olukordadele vastavalt. „Jaemüügi-hinnakirja“ muudatused tulid aga kogu ulatuses ümbertöötamisele.

Kuna ametlikult poolt teatati, et mingisuguseid hinna muudatusi ilma vastava loata ei tohi ette võtta, siis esineti Majandusministeeriumis vastava palvega. Loa saamine ja „Jaemüügi-hinnakirja“ sellele vastavalt ümbertöötamine ning tehniline töö trükikojas on nõudnud vahemise aja. Nii võib „Paberikaupleja“ nr. 3 ilmuda alles nüüd. Loodetavasti vabandavad lugupeetavad lugejad seda hilinemist, sest „Paberikaupleja“ sihiks pole mitte pakkuda aegaviitvat lugemismaterjali, vaid anda paberi- ja kirjutustarvete kaubanduse alal vajalikke praktilisi juhiseid, mis ilmunisel peavad olema täiesti kasutamissooild.

Koos „Paberikaupleja“ nr. 3-ga saavad kõik ka „Jaemüügi-hinnakirja nr. 1 täienduse“. Kuna see „täiendus“ moodustab enesest peaaegu uue jaemüügi-hinnakirja ja selle trüki väljaandmine on nõudnud ühingu juhatuselt hulk ainelist kulu, siis saavad kõik „täienduse“ saajad koos sellega arve ühe krooni suuruses „Jaemüügi-hinnakirja nr. 1 täienduse“ eksemplari eest, mida palutakse võimalikult kohe lahkesti ühingu le saata.

„Paberikaupleja“, tahtes lugejatele vastu tulla, avab selles järgmisest numbrist alates **küsimuste ja vastuste** osakonna. Kõiki lugejaid, keda huvitavad mitmesugused küsimused paberi- ja kirjutustarvete kaubandusest, üksikutest artiklitest nende kaupade alal, ärde sisustamisest, kauba saamise kohtadest, maksuküsimustest jne., palume pöörduda nendega „Paberikaupleja“ toimetuse poole, kes siis ajakirja veergudel püüab neile vastata. — Arvestates seda, et meie kutseala oma väga suurearvulise artiklite hulgaga väga palju küsimusi tekitab, milledele vastust ei osata leida, loodab toimetus suure hulga küsimuste saamist.

„Paberikaupleja“ on Eestis ainsaks kaubanduslikuks ajakirjaks, mis on pühendatud ühe kutseala — paberi- ja kirjutustarvete — ülesannete teenistusse. „Paberikaupleja“ ülesandeks ja püüdeks on kõigi selle ala kaubanduslike ettevõtete ühise koostöö süvendamine, ja kõigi paberi ning kirjutustarvetega kaupajate ühiseks pereks liitmine.

Ühiselt ja ühel meelel talitada rahu- ja sõjaajal olgu paberikauplejate soov. See põhimõte jäägu maksvaks kõigil raskuste ja rõõmuhetkedel, siis moodustub tervik, mis on suuteline vastu pidama igasugustele raskustele.

Toimetus.

Mida toob meile sõjaaeg?

Usun, et vastus on lühike ja selge — sõda toob meile suure hulga raskusi. Kaupadega varustumises, kaubakrediitide piiramises, üksikute kaupade mittaasaamises, läbikäikude vähenemises, juhuslike kaubitsejate esilekerkimises, kitsendavates sundmäärustes, riigivõimu järelevalve suurenemises kaubandusele ja paljudes teistes küsimustes tekib ja ongi juba tekkinud raskusi, millistega tuleb võidelda ja arvestada, kui tahetakse tegevust jätkata.

Sõja puhkemisega peame arvestama seda, et võime saada kaupu piiratud arvul ainult neist riikidest, kuhu saame müüa omi tooteid, olgu põllumajanduslikke või tööstuslikke. Kuld, millega maksame sisseveetavate kaupade eest, on Eesti väljaveokaubad. Sellest on ka selge, et saame osta vaid niipalju, kui suudame maksta, ehk teiste sõnadega välja vedada omi tooteid. See tõendab, et mõndagi kaupa meie endiselt ei saa. Nii ei saa meie praegu kaupu Prantsus-, Inglismaalt. — Kuna paberi- ja kirjutustarvete kaubanduse alal neist madest imporditud kaubad ei moodusta aga suurt osatähtsust, siis ei mõjуста see ka palju turu varustamist kaupadega seni kui saame kaupu Saksamaalt. Esialgsed andmed kinnitavad, nagu kestaks kaupade juurdevool Saksa turult endiselt. Võttes aga arvesse raskusi, milliseid sõda veeretab igale riigile, ja arvestades seda, et sõjalised ülesanded täidetakse esmajärjekorras, siis ei saa olla väga kindel korrapärasele kauba juurdevoolule sealt. Seda tõendavad esimesed teelolevad saadetised, mis endise asemel mitmevõrdselt aega nõuavad, enne kui kohale jõuavad.

Sõjaga koos käib teadmatus ja võimatus teha pikaajalisi oletusi kaugemale tulevikule. Pikemaajaliste kaubakrediitide andmine sõltub peamiselt rahulikust töömeeleolust ja teadmisest pikemaajalisele ülesehitavale tööle. Viimaste tegurite puudumine viib kaubakrediitide piiramisele ja nõudele teostada müüke vaid sularahas. Võib kinnitada, et rahuline töömeeleolu ja pikaajaline kaubakrediit on absoluutselt teineteisest sõltuvad. Siin peab tähendama, et ainsa kaubandusalana võimaldab praegu esialgul Eestis paberi- ja kirjutustarvete suurkaubandus pikaajalist, kuni 3 kuud, krediiti kaupmeeskonnale. Kuid seda ainult esialgul, suurkaubandus peab enast varustama uute kaupadega, ja kui ta ise ei saa enam krediite, siis tuleb temal tahtmatult piirata krediite ka oma ostjaskonnale. Kuidas siin asjad arenevad, seda näitab tulevik ise, kuid on mitmeid tunnuseid selleks, et suurkaubandusel sel alal tuleb oma maksutingimusi ajaliselt arvatavasti siiski kärpida.

Paber ja kirjutustarved pole esimese järgu tarbeained, seepärast on üsna loomulik, et nõudmine nendele kaupadele hindade tõusuga esmajärgu tarbeainetele väheneb. See on ikka nii olnud ja võib oletada, et ega see nüüdki teisiti kujune. Välja minnes sellelt seisukohalt tuleb kaupmeestel ettevaatlik olla sisseostudega, eriti veel siis, kui oste teostatakse võlgu. Ka parima tahtmise juures ei saa kaubamüüjad võimaldada endisi pikaajalisi krediite ja vekslite pikendusi, milliste tasumine vähese kauplemise juures võib kaupmehele aga saatuslikuks kujuneda ja maksuraskustesse viia. Seepärast tuleb igal kaupmel tõsiselt ja põhjalikult kaalutleda, kuidas oma ettevõtet nii korrastada, et see raskustesse ei satuks.

Iga erakordne aeg toob esile inimesi, kes püüavad saavutada kasu juhuslikest tehingutest. Ostetakse kokku teatud sorti kaupu selleks, et ära kasutada turul selle puudumist ja siis vahest koguni mitmekordse hinnaga seda artiklit uuesti turustada. Korrapärasele kaubandusele on säärased kaubitsejad niisama hädahohtlikud kui katk. Nende tegevuse läbi heidetakse halba varju korrapärasele kaupmeeskonnale, kahjustades selle head nime kui ka tehes sellele otsest majanduslikku kahju. Seepärast tuleb kõigil kaupmeestel olla kaupade müügiga äärmiselt ettevaatlik. Eriti suuremaid partiisid ei tohiks ühelgi juhul müüa tundmatuile ostjatele, isegi sularaha eest jaemüügi-hinnaga mitte. Sest pole vähe juhtumeid, kus sama kaupa kaupmees saanalt ostjalt on pidanud mitmekordse hinnaga tagasi ostma. Kaupmehe osatähtsus kaubajaotajana on rahvamajanduslikult väga tähtis, seepärast tuleb, hinnates seda seisukohta kõrgelt, teha kõik, et kaupmel lasuvad ülesanded väärilt täidetud saaksid.

Erakordsed ajad toovad erakordseid kohustusi. Kui tavaliselt on kaupmees peremees oma kauba üle ja võib teha sellega, mis tema tahab, siis pole see praegu mitte nii. Ühiskonna üldhuvide eest peab valvel seisma valitsus, ning korraldama seda vastavate määrustega. Nii leiavad lugejad käesolevas „Paberikauplejas“ majandusministri määruse „toor- ja tarbeainete müügi ja hindade korraldamise kohta“. Neid määrusi on mitme teise alagi kohta, kuid see määrus annab kindlad juhised hindade kohta, mida kaupmeeskonnal eriti tuleb silmas pidada. Hindu võib tõsta ainult majandusministeeriumi loal. Toor- ja tarbeaineid varjata ega müügilt kõrvaldada ei tohi. Milliseid sundmäärusi valitsus veel tarvilikuks peab, on raske ette näha, kuid kaupmeeskond peab neid teravasti silmas pidama ja korrapäraselt täitma.

Majandusministeeriumi poolt on antud hindade küsimuse kohta ajakirjandusele järgmine seletus:

Keelatud on ebanormaalsete kasude võtmine. Vahekasu ei tohi olla suurem kui käesoleval aastal enne 1. septembrit. Toor- ja tarbainete müügi ja hindade korraldamise määruse § 5-st tuleb nii aru saada, et hindade tõstmisest ei ole kohustatud teatama need hulgi- ja väikemüüjad juhtumil, kui kaupade hinda olid tõstnud juba tootjad.

Kaupmeeskond peab kasutama aga praegust aega selleks, et likvideerida laost kaupu, mida tavalisel ajal raske realiseerida. Seetõttu seejuures enesele eesmärgiks kindla sortimendi pidamist ja paralleelsete artiklite väljalülitamist. On korduvalt juhitud tähelepanu sellele, et väga suur protsent meie kaubanduslikust kapitalist on investeeritud seisvatesse kaupadesse, mis on võrdne selle kapitali väljalülitamisele kaubanduslikust tegevusest. Seepärast tuleb kasutada praegust erakordset aega, et seda kapitali uuesti likviidseks muuta. Võib kinnitada, et kui meie kaubandus vabastab seisvate kaupade all uinuva kapitali, ta vabalt suuteline on omi maksukohustusi korrapäraselt täitma. Püüdke seepärast iga kaupmees muuta seisvaid kaupu likviidseks, mis võimaldaks talle edaspidigi jääda sularahaga ostjaks ja kasutada kõiki selle hüvesid.

KAUPMEESKONNALE

tapeteid

SOOME
LÄTI
SAKSA
BELGIA

vabrikuist soodsalt.

Kehra tapet

S U U R M Ü Ü G I L

TAPETILADU

Fr. Martinson

Tallinn, Tartu m. 1.
Kõnetraat 314-00.

Lühikesed sõjanädalad on näidanud, kui võrd oluline on, et paberi- ja kirjutustarvete kaupmeeskond kuulub ülemaaliselt organiseeritud ühingusse. Kindla organisatsiooni olemasolu on võimaldanud pakkuda selle ala kaupmeeskonnale paremaid maksutingimusi, kui ühegi teise ala poolt seda on tehtud; on andnud võimaluse teostada üle riigi ühtlast oludest tingitud õiglast jaemüügi-hindade tõstmist, need hinnad välja töötanud ja kõigile kaupmeestele kättesaadavaks teinud. Organisatsiooni puudumisel oleks pidanud iga kaupmees ise hoolitsema nende küsimuste lahendamise eest. Kuid võib öelda, et suuremal osal nii tehniliselt kui ka oskuslikult need küsimused oleksid lahendamata jäänud. Lahendamata oleksid need küsimused võinud tuua kaupmeeskonnale väga paljusid ebameeldivaid üllatusi. Tuleb seepärast soovida, et kõik kaupmehed paberi- ja kirjutustarvete kaubanduse alalt, kes mõningatel põhjustel pole seni veel astunud ühingusse liikmena, seda viibimata lähemal ajal teostaksid. Kuna sõja pikale venimisel on kaunis tõenäolik, et suurmüüjad paberi- ja kirjutustarbeid veel ainult ühingu liikmetele müüvad. Siinkohal olgu meelde tuletatud, et neid kaupmehi, kes küll esitanud sooviavalduse, kuid pole tasunud omi liikmemakse, või pole tasunud neid käesoleva aasta eest, põhikirja ja peakoosoleku otsuse põhjal ei saa lugeda ühingu liikmeiks. Neil põhjusil on iga kaupmehe huves kiire korras tasuda oma liikmemaksud, et kuuluda ühisesse peresse ja saada osa kõikidest ühingu poolt saavutatavaist hüvedest.

Mõttekilde.

USALDUS

on väga aeglase kasvuga taim. Pole mingeid vahendeid selle tugevdamiseks. Kuid väljaarenevalt on ta ülitugevaks teguriks.

TUBLIDUS

oleneb enamikus oskusest kohaneda olukordadega. Mitte tegevusetult olla edukate inimeste töö pealtvaatajaks, vaid tegelikult kaasa lüüa, kõrvaldades kasutat, üleliigset. Olla võitleja.

MÜÜK.

On valeteguviis saavutada võimalikult suurt päevast kassat iga hinna eest. Müümine tähendab ostjat nii rahuldada, et temast saaks alaline äri klient.

HIND.

Hind on majanduselu tähtsamaid ilmutusi. Õige majanduspoliitika pole muud kui õige hinnapoliitika. Õigest hinnapoliitikast sõltub õiglane või ebaõiglane varanduste jaotus üksikute vahel. Seega on õige hinnapoliitika ka tähtsaimaks sotsiaalteguriks.

K/Ü „RAVAÜLIKOOOL“

raamatu, kirjutusmaterjalide ja paberikaupade suurladu Tallinnas.

Laos alati saadaval

koolihooajakaupu, joonestustarbeid, ärraamatuid, kontoritarbeid, raamatuköite tarbeid, igasuguseid pabereid, pappe jne.

Raamatud

kõikidest kirjastustest. Oma noorsoo ja lasteraamatute kirjastus. Punasekaanelisest sarjast ilmub iga aasta 3 teost 10–17 aastastele, sinisekaanelisest sarjast 2 raamatut 7–20 a.

Tellime välismaalt raamatuid ja ajakirjandust.

Koolide rakendus raamatud ja kaustad

vastavate kinnitatud vormide järele ja heast materjalist.

Vallavalitsuste arvepidamisraamatud ja kaustad.

Köite-, trüki- ja lineerimistöode vastuvõtt.

Harju 48, oma majas, tel. 444-39, 444-37, 447-14

Pärnu mnt. 10, tel. 446-67, 446-66.

K/Ü „RAVAÜLIKOOOL“

Hinnapoliitika paberikaubanduses.

Kaubanduse alusvara või substants moodustab selle aluse, millele tugineb meie kõigi kaubandusettevõtete tegutsemise ja neis töötavate inimeste ning nende perekondade elatusvõimalus. Veel palju tähtsam on aga ülesanne, mis lasub kaubandusel tõkestusteta ainete jaotajana tarbijatele. Viimane ülesanne on riikliku tähtsusega, mispärast ka riik huvitatud on, et kaubandus erakordsetel aegadel korrapäraselt tegutseks. Kuna aga, nagu igal alal, nii ka kaubanduses, leidub üksikuid, kellel puudub õige arusaamine oma kohustustest ning oskus hinnata olukorda, siis antakse riigi majandusjuhitud poolt erakordsetel aegadel sundmäärused, milliseid kõik peavad täitma.

Sõjapuhkemise järel Euroopas meie lähemas naabruses oli kohe juhtivatel paberi- ja kirjutustarvete suurmüüjail selge, et senine tegevussuund, kus kõiki kaupu müüdi kõigile ettevõtetele piiramata arvul ja piiramata krediidiga, ei saa edasi kesta. Pealegi puhkes sõda ajal, kus enamusel paberi- ja kirjutustarvete jaemüügi ettevõttest olid sügisese hooaja eelsed sisseostud tehtud ja kaubad kätte saadud, suurmüüjail aga laod kaupadest tühjad. Väliskaupade saamine oli puhkenud sõja tõttu suure küsimismärgi all. Neil põhjusil otsustasid suurmüüjad üksmeelselt: 1) piirata osaliselt väliskaupade müüki ja 2) määrata kindlaks krediidi tähtaegade äärmised piirid. Praktiliselt on aga müüdüd jaekaupmeestele suurmüüjate poolt kaupu ka nüüd kogu aja peaaegu piiramatul arvul.

Tehtud otsused teatati järgmise ringkirjaga kõigile ostjatele:

31. augustil 1939. a.

V. a. kaubatarvitaja.

On selge, et kaupmees, müües kaupa, saaks müügihinnana eest samal hulgal kaupu asemele osta, kui ta need ära on müünud. Lähitudes sellelt seisukohalt, on meil, allakirjutanud suurmüüjail, au Teile teatada, et oleme sunnitud tegema muudatusi suurmüügihindades ja maksutingimustes.

Arvesse võttes erakordseid aegu, mistõttu kaupade kättesaamine välismaalt on raskendatud ja nende hinnad tõusnud, oleme sunnitud vastavalt sellele tõstma väliskaupadelt ka müügihindu.

Teie tellimusi on meil võimalik täita piiratud määral laotagavarade ulatuses.

Maksutingimused:

Arvestades seda, et välisfirmad erakordsete aegade tõttu on kärpinud krediiti, nõudes tasumist sularahas, paljudel juhtudel isegi ettetasumist, oleme sunnitud, alates 1. sept. s. a., maksma panema järgmised maksutingimused:

Arved tasutakse 30 päeva jooksul, arvates arve kuupäevast, kas s/rahas või vekslites. Kaubaveksleid maksutähtajaga üle 3 kuu vastu ei võeta. Kaubavekslid ei kuulu pikendamisele. Kõik pikendusvekslid, mis seni liikvel, tuleb tähtpäevadel välja osta.

Arvetele, mis õiendatakse 7 päeva jooksul s/rahas, antakse kassaprotsenti.

Vekslidiskonto kulud kannab vekslil andja. Lahtistelt arvetelt üle 30 päeva arvestatakse 7% per annum.

Kõik senised lahtised arved ja saldod tuleb ostjail tasuda septembrikuu jooksul vastavalt eeltoodud maksutingimustele. Kõigile neile ettevõtetele, kes eeltoodud müügi- ja maksutingimustega ei nõustu, lõpetatakse kaupade krediidi peale müümine.

Jaemüügihinnad jäävad esialgu muutmata.

Sellest Teile teatades palume Teid arvestada erakordseid aegu ja raskusi,

jääme täieliku lugupidamisega

K/ü. „Rahvaülikool“
K/m. Jüri Kodres
Eesti Kaupmeeste Majanduskeskus.
A. Bertelov
J. Tops
Tallinna Eesti Kirjastusühisus
A/s. Jaak Puhk ja Pojad
R. Käsper
Fr. Martinson
K/ü. „Töökool“
Oskar Luik — Tartu
Jaan Raudsepp — Tartu
Paberiäri „Kodumaa“ — Tartu

Peab otsekohe tähendama ja siinkohal kinni naelutama, et need paberi- ja kirjutustarvetega kauplevate suurmüügi-ettevõtete maksutingimused oma avaruse poolest, võimaldades krediiti kuni 120 päeva, osutusid ainulaadseiks nüüdsel erakordsel ajal. Paljud suurkaubandusalad sulgesid oma ostjatele-jaekaupmeestele otsekohe sõja puhkemisel igasuguse krediidi, müües oma kaupu vaid sularahas ning nõudes ühtlasi vastuvaidlematult kõigi vanade kohustuste likvideerimist. Kui meie jaekaubandus on suutnud ilma suuremate vapustusteta täita neid üli-raskeid tingimusi ja üle saada mustast 1939. a. septembrist, siis see tõendab, et ta on põhiliselt terve. Muidugi ei saa jätta tähele panemata ka tarbijate tavalisest suuremaid oste sel ajal.

Paberi- ja kirjutustarvete suurkaubandus, müües edasi kaupu jaekaupmeestele krediidi peale, oli ja on väga tihti sunnitud nii välis- kui ka sisemaalt ostma kaupu sularahas või väga lühiajaliste kohustuste vastu.

Nii oma ringkirjaga 13. septembrist 1939. a. teatab Eesti Keemiatöösturite Ühing:

„Erakordse olukorra tõttu on keemiatööstustel toorainete saamine mitmeti raskenenud. Edaspidi tuleb tehastel tooraineid hankida peaaegu eranditult kõrgete hindadega kohemaksetava raha eest. See võib sundida tehaseid ka oma kalkulatsioonide kohandama vastavalt tõusnud päevahindadele. Igatahes ei ole muutunud oludes enam võimalik anda ostjatele kaubakrediiti senises, sageli üllipikas ulatuses.

Vastavalt Eesti Keemiatöösturite Ühingu 8. skp. koosoleku üksmeelsele otsusele, panevad käesolevale ringkirjale allakirjutanud ettevõtted maksma järgmised müügitingimused:

1) Kaupa müüakse ainult tasumisega kuni 7 päeva jooksul, samuti 7 päeva jooksul tuleb tasuda vanad arved, milliste maksutähtajad on möödunud.

2) Uued tellimused täidetakse ainult neile äridele, kes on vanad arved õiendanud ja peavad kinni eeltoodud maksutingimustest.

Lootes, et ostjaskond, võttes arvesse üldist majanduslikku olukorda, saab aru neist raskustest, mis

tehastel on tekkinud oma ülesannete täitmisel, ja püüab omalt poolt heatahtlikult täita uusi maksutingimusi, jääme

kõige austusega

Tööstuse ja kaubanduse o.-ü. „Orto“
Laboratoorium „Viko“ A.-S.
Aktisia-Selts „Odor“
ja teised.“

Nagu nähtub sellest ringkirjast, on keemia-tööstuse maksutingimused väga karmid. Kirjutustarvete kaubandusala tarvitab aga suurel hulgal väga mitmesuguseid keemiatööstuse tooteid.

Oma kirjaga 21. septembrist teatab eesti paberitehaste müügikeskus A/S Eesti Paber samuti tunduvalt krediidi piiramisest, nõudes kõikide arvete tasumist 7 päeva jooksul, arvates arve väljakirjutamise kuupäevast, mida palutakse täpselt silmas pidada.

Mitmed välismaised tehased nõuavad kaupade tellimisel ettemaksu. Nii nõuab Goode & Ko sulgedetehas ettetasumist, teatades ühtlasi, et on tõstnud esialgu hindu 25%.

Uued maksutingimused kaupmeestele.

Kaalutledes kõiki neid asjaolusid, olid Eesti paberi- ja kirjutustarvete suurmüügi ettevõtteid sunnitud tegema mõningaid vähemaulatuselisi muudatusi 31. aug. s. a. ringkirjaga teatatud maksutingimustes ja panema maksuma alates 1. okt. s. a. järgmised maksutingimused:

- 1) pakkepaberid: sulfiidid, pruunid ja hallid, paberkotid, seinapapid, koolivihud,

maksmine 7 päeva jooksul, arvates arve kuupäevast, neto kassa sularahas.

- 2) Kõik teised A/S Eesti Paberi kaubad nende müümisel palliviisi või vähemal arvul hinnalisanõudega 10%, maksmine 7 päeva jooksul, arvates arve kuupäevast, 1% kassa maksimisel sularahas.

30 pv. jooksul, arvates arve kuupäevast, maksmine neto kassa s/rahas või 90-päevane veksell, arvates arve kuupäevast, mille diskontoprotsendid jäävad veksliaandja kanda. Arve tasumisel veksliga peab tasumine sündima 7 pv. jooksul, arvates arve kuupäevast.

- 3) Kõikide ülejäänud kaupade eest maksmine 7 pv. jooksul, arvates arve kuupäevast, 2% kassa maksimisel s/rahas, või

30 päeva jooksul, arvates arve kuupäevast, neto kassa s/rahas, või

90-päevane veksell, arvates arve kuupäevast, mille diskontoprotsendid jäävad veksliaandja kanda. Arve tasumisel veksliga peab tasumine sündima 7 päeva jooksul, arvates arve kuupäevast.

Suurmüügi-hinna tõus väliskaupadel oli otseselt möödapääsmatu ja sõltuv sellest, et kaubad olid ostetud välismaalt krediidi peale,

mis alles tasumata, välisvaluuta läks aga ligi 10% kallimaks, kaubaveohinnad tõusid mitmekordseks ja juurde tuli kallis sõjariisiko-maks.

On selge, et väliskaupade suurmüügihindade tõusule pidi järgnema samade kaupade jaemüügihindade tõus. Ühingu juhatus pöördus selles asjas Majandusministeeriumi poole järgmise kirjaga:

Tallinnas, 15. septembril 1939.

Majandusministeeriumi
kaubandusosakond.
Siin.

Sõja puhkemise tagajärjel on suuresti raskendatud varustamine väliskaupadega. Nende maade valuuta, kust paberi- ja kirjutustarvete kaubandusala peamiselt saab oma kaubad, on tõusnud kuni 10%, võrreldes senise Eesti krooniga. Laevaprahid ja teised transportkulud on Balti meres tõusnud endiselt tase-melt kuni viiekordseks, ning kaupade kindlustust nõutakse kuni 15% kauba hinnast. Arvestamata seda, et paljude vajalikkude kaupade saamine välismaalt üldse küsitavaks osutub, on meie kaupade omahind praegusel hetkel tõusnud, nagu näeme eeltoodust, kuni 25%.

Kuna enamus meil laosolevatest väliskaupadest on ostetud krediidi peale, mille arved seni tasumata, ja tulevikus tuleb need arved tasuda uue kõrgema kursiga, ja et uued saabuvad kaubad meile enesele eeltähendatud põhjustel üle 25% kallimalt kätte tulevad, osutub keskmiseks hinnatõusuks seega vähemalt 15%. Neil põhjustel on otsustanud meie Ühing hinnakalkulatsioonid revideerimisele võtta, tõstes hindu edaspidiseni väliskaupadelt 15% võrra. Siseriigis valmistatavate kaupade müügihindad jäävad esialgu endis-
teks.

Austavalt

A. Veiler E. Seim

Ühingu esimees A. Veiler ja sekret. E. Seim, esitades palve, andsid vajalikke täiendavaid seletusi Majandusministeeriumis ja hiljem tegi sama mitmel korral E. Seim Ratsionaliseerimise Komitee juhataja hr. M. Juhkam'ile, kellele Majandusministeeriumist hinnaasjade lahendamine üle anti.

25. septembril saabus ühinguale alljärgnev vastus:

E. V.

Majandusministeerium
Ratsionaliseerimise Komitee

23. septembril 1939. a.

Nr. 110.

Tallinn.

Eesti Paberi- ja Kirjutustarvetega
Kauplejate Ühing.
Estonia puistee 19.

Vastuseks Teie avaldusele 15. sept. 1939. a., teatame, et oleme teatavaks võtnud välismaiste kirjutustarvete hinna tõstmise kuni 12% alates 26. septembrist 1939. a.

Nõunik (allkiri) M. Juhkam
Sekretär (allkiri) Heiti Roos

Toetudes saadud lubale töötas ühingu juhatus ülesandel hindade komisjon läbi jaemüügi-

hinnakirja, tõstes selles vastavalt väliskaupade müügihindu. Hinnatõstmisel olid möödapääsmatuid mõned hindade ümmardamised. Hindu on tõstetud keskmiselt 12⁰%, osa väliskaupade hindu on tõstetud vaid 10⁰%. Need hinnad on avaldatud eraldi trükis jaemüügi-hinnakirja nr. 1 täiendusena ja saadetakse kõigile kätte koos käesoleva „Paberikaupleja“ numbriga.

Siinkohal olgu kõigi lugupeetud kaupmeeste tähelepanu juhitud sellele, et on keelatud võtta kõrgemat hinda jaemüügi-hinnakirjas nr. 1 ja selle täienduses toodud hindadest.

Peaksid aga mõned suurmüügihinnad edaspidi olude sunnil tõusma, siis võetagu aluseks vastavat Majandusministeeriumi ajakirjandusele antud ja ajalehtedes ilmunud seletust, mille siinkohal toome:

„Keelatud on ebanormaalsete kasude võtmine. Vahekasu ei tohi olla suurem kui käesoleval aastal enne 1. septembrit.

Toor- ja tarbeainete müügi ja hindade korraldamise määruse § 5-st tuleb nii aru saada, et hindade tõstmisest ei ole kohustatud teatama

hulgi- ja väikemüüjad juhtumil, kui kaupade hinda olid tõstnud juba tootjad.“

Et meie kaupmeeskond üldiselt erakordsetel aegadel pole kaotanud külma verd ja rahulist meelt, seda tunnistavad Majandusministri abi hr. Kellari kinnitused Majandusteadlaste Seltsis 29. septembril s. a., kus hr. Keller väljendas tunnustust meie kaubanduse senisele korrapärasusele nüüdsel erakordsel ajal, avaldades ühtlasi lootust, et see ka edaspidi niisama korralikuks jääb. Hr. Keller ütles: „Tootjad ja vahendajad on suures enamuses näidanud oma rahulikkust ega ole laskunud liigkasuvõtmisele.“

See on Eesti kaubandusele väärikaks tunnustuseks tema rasketes ülesannetes ja tohiks küll loota, et see atestatsioon ei muutuks ettevõtjaskonna süü läbi.

Nagu lugejad ülaltoodust näevad, on Eesti Paberi ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühingu juhatus kogu aja hoolega jälginud turu tege likku seisukorda, tehes kõik temast sõltuva kaupmeeskonna õigustatud huvide kaitseks.

Toor- ja tarbeainete müügi ja hindade korraldamise määrus.

Antud Majandusministri poolt 14. septembril 1939.
Alus: Toor- ja tarbeainetega varustamise korraldamise alal Majandusministrile volituse andmise seadus (RT 1939, 77, 614).

I.

§ 1. Kaubanduslikel ja tööstuslikel ettevõtetel on lubatud müüa toor- ja tarbeaineid, välja arvatud need toor- ja tarbeained, mida müüakse varustuskaartide ja ostulubade järgi, ainult kogustes, mis vastab nende ettevõtete ostjate normaalsele tarvitusele.

§ 2. Keelatud on kõrvaldada müügilt või varjata toor- ja tarbeaineid.

§ 3. Toor- ja tarbeainete põhjendamata hindade tõstmine on keelatud.

§ 4. Ettevõtteis olevate toor- ja tarbeainete müük peab toimuma õiglaste hindadega, mis ei või ületada müüdavate ainete tootmisega või soetamisega ühenduses olnud kulusid ühes normaalse vahekasuga.

§ 5. Kaubanduslikud ja tööstuslikud ettevõtted, kes on tõstnud toor- või tarbeainete hindu pärast 1. septembrit 1939, on kohustatud sellest teatama Majandusministeeriumile hiljemalt 7 päeva jooksul, arvates käesoleva määruse jõustumisest, ühes tarvilikkude põhjenduste ja kalkulatsioonide esitamisega; samuti on ettevõtted kohustatud teatama Majandusministeeriumile igasugusest toor- või tarbeainete hindade tõstmise tarvitusest hiljemalt 7 päeva enne hinna tõstmist, esitades ühtlasi tarvilikud andmed ja kalkulatsioonid.

§ 6. Käesoleva määruse täitmise järelevalve panem politseile ning linna- ja vallavalitsustele, kellelel on õigus teostada kontrolli nende tarbeainete laoseisude, müügikorra, hindade ja elanikele väljaandmise alal oma administratiivpiires asuvates ettevõtetes.

II.

Käesolev määrus jõustub avaldamisega.

Majandusminister L. Sepp.
Majandusministri abi kol.-ltm. V. Karing.

GUSTAV PIIHILAINEN

KIRJAÜMBRIKUTEHAS, ALBUMITE JA TEISTE PABERI-
KAUPADE, KOITMISE- JA LINEERIMISE-SUURTOOSTUS

Tallinn, Toompuiestee 18, Telef. 434-79

valmistab igat seltsi kaupu paberiümbertõtamise alal tuntud
headuses soodsate hindadega

VANIM JA SUURIM SEL ALAL TÖÖTAV ETTEVÕTE EESTIS

Paberikaupleja ja tootja.

Mõlemad, nii paberikaupleja kui ka tootja, seisavad tarvitaja teenistuses. Ei saa ütelda, et meie tarvitaja oleks eriti rahul meie paberikaupleja kui ka tootja tegevusega. Sageli kuulub siin nurinaid. Ei ole ka loomulik, et meie paberitarvitus on nii väike, s. o. ainult 10 kg elaniku kohta aastas. Teame, et see määr P.-Ameerikas, Lääne- ja Põhja-Euroopa riikides on palju kõrgem. Tarvitab ju P.-Ameerika Ühendriikide kodanik 6 korda enam paberit kui meie oma. Nii paberikauplejate kui ka tootjate ülesanne peaks olema viia paberitarvitust Eestis vähemalt 20-nele kilole elaniku kohta, s. o. tõsta tarvitus praegusega võrreldes kahekordseks. Kui meie paberitarvitus suureneks kahevõrra, siis avaneksid ka meie paberitööstusele ja -kaubandusele hoopis uued võimalused. Seda on võimalik saavutada aga ainult sel teel, kui nii tootjad kui ka kauplused töötavad käsi-käes. Praegu on nad kaks teineteisest kaunis kaugel seisvat leeri. Olukord on näit. säärane, et kui tarvitaja mõne asja üle rahulolematust avaldab, siis ajab kaupleja süü tehaste kaela, tehased omalt poolt aga süüdistavad kaupmehi.

Palju on kõneldud näit. meie paberi kvaliteedi üle. On tihti mainitud, nagu oleks Eestis valmistatava paberi kvaliteet halb. Kas on see tõepoolest nii? — Nii Eestis kui ka välismaal toodetakse väga mitmesuguses kvaliteedis paberit. Ka meil Eestis on võimalik tarvitajal saada säärast paberit, nagu tema seda nõuab. Viga seisab aga selles, et tihti meil õige paber ei lähe õigesse kohta. Selle põhjuseks on tiheda kontakti puudumine tehaste ja kaupmeeste vahel.

Paberitehased müüvad meie oma tooteid siseturul „Eesti Paberi“ A/S kaudu. Otsesest kokkupuutumist neil oma ostjaskonnaga ei ole. Tundub aga, et „Eesti Paber“ on olnud liiga tagasihoidlik ja passiivne, et tuua tehaseid ja kauplusi lähedasse koostöösse.

Hädatarvilik aga oleks, et meie tehased tunneksid lähemalt seda tööd, mida teevad paberikauplejad, saaksid aru nende muredest ja nõuetest, teisest küljest aga ka kaubandustegelased tunneksid tehaste olukorda ja võimalusi.

On tihtilugu kuulda kaebusi kaupmeeste riidadest, et tehased nende soove, näit. eritellimuste täitmisel, küllaldaselt ei arvesta. Kes aga tunneb lähemalt paberivabrikute töökäiku, see saab väga hästi aru, et väikeste eritellimuste täitmine meie paberitehastele kuigi suurt lõbu ei valmista, see läheb väga kulukaks ja on aegaviitev. Kaupmees aga peab püüdma rahuldada tarvitajate nõudeid, ja kui tema ei saa soovitud paberit ostjale anda, siis on jällegi tema olukord raske.

On olnud näit. trükikodade poolt kaebusi, et teatud paberisordid ei täida oma otstarvet kül-

lalt hästi. Tihti on aga selgunud, et ei ole mõne töö juures tarvitatud sugugi õiget paberit.

Tehaste andmetel jätab ärides ja trükikodades aga soovida ka üldine paberite hoidmine ja käsitamine, mis põhjustab tarvitajate rahulolematust ja on sageli tingitud vastavate teadmiste puudusest. Teisest küljest on nurinat tekitanud meie paberikauplejate hulgas vabrikute hinnapoliitika, ja tihti põhjendatult.

Paljud säärase nähtused oleksid kõrvaldatavad, kui meie tehaste ja paberikaupluste vahel valitseks tihedam koostöö.

Milles seisab see koostöö?

Kõigepealt selles, et tehaste müügitegelased pidevalt külastaksid omi ostjaid, püüdes teada saada nende soove ja nõudmisi. Teistel aladel on see nii ja on alati nii olnud, paberi alal peab aga paberikaupmees otsima üles tehaste esindajad. Meie paberikauplejatel puuduvad tihti teadmised paberi sortide eriomaduste, hoidmise ja käsitamise üle. Oleks väga tarvilik, et vastavad tehaste asjatundjad esineksid neis küsimustes loengutega, ettekannetega ja avaldaksid vastavasisulisi artikleid meie eriajakirjades. Soovitavad oleksid sagedased paberikauplejate ekskursioonid tehastesse, et tutvuda paberi tootmise käiguga ja iseäraldustega. Välismaal näit. on püütud isegi asja niimoodi korraldada, et paberikaubanduse alal tegutsevaid inimesi saadetakse mõneks ajaks praktikale paberivabrikuisse, ja vastupidi. Säärane moodus loob tehaste ja kaupluste vahel püsiva kontakti.

Jääb soovida, et algaval paberikaubanduse hooajal ka meil paberitehaste ja -kauplejate vahekorra süvendamiseks midagi ette võetaks. Tihe koostöö nende kahe vahel on kasuks mõlemale.

E. Inglise.

Surnute austamine paberist toodetega.

Hiinas töötavad suured käitised paberist toodete valmistamise alal, millised pühendatakse surnute hingedele. Igapäevased elutarbed, eriti aga surnute lemmikesemed, tehakse paberist järele, selleks, et neid hiljem ära põletada. Isegi lennukid, autod, telefoniaparaadid ja terved majad valmistatakse selleks otstarbeks papist ja paberist. Põletades neid esemeid arvatakse, et põlemisel taeva poole tõusev suits nende esemete kujud kaasa viib lahkunule seltsiks, nii et sel ei tarvitseks ühestki maapeal armsaks saanud lemmikesemest ülal puudust tunda.

Sel tööalal Hiinas tegevuses olijate arvu loendatakse 200.000 ümber.

Valge kunsti ajalooost.

Aastal...

- 105 pärast Kristuse sünni teatas hiinlane Ts'ai Lun oma valitsejale Ho Ti'le paberitegemise — valge kunsti — leiutamisest.
- 610 tutvusid jaapanlased selle kunstiga, kuna
- 751 vangistasid araablased Samarkandi juures mõned hiinlased-paberitegijad, ja levisid seda uut kunsti Põhja-Aafrika kaudu Euroopasse, kus arvatavasti
- 1150 rajati esimene paberiveski tolleaegses Xativas Valencia juures.
- 1253 mainitakse ürikutes esmakordselt paberikauplejat. Selleks osutub Symonetus de Clavaro Geenuas, mis omas suurt kuulsust araabia paberi kaubanduse kohana.
- 1488 müüdi oksjonil Ulmi trükkali Konrad Dinkmut'i maja, mis oli panditud ühele paberikauplejale.
- 1584 rajas Tycho Brahe esimese paberiveski Rootsis.
- 1632 kinkis kindralkuberner Johan Skytte esimesele Eesti trükkalile Jacob Becker'ile nõndanimetatud Meltsiveski Tartus paberiveskiks ümberehitamiseks.
- 1718 rakendati tööle esimesed hollandrid Saksamaal.
- 1739 nõuti prantsuse paberitegijatelt, et nad valmistaksid ainult liimitud paberit.
- 1765 avaldas Regensburgi pastor Jacob Christian Schäffer oma katsetamistulemusi paberivalmistamiseks saepurust, õlgedest, turbast, samblast ja nii edasi.
- 1799 anti prantslasele Louis Robert'ile patent tema poolt leiutatud paberimasinale.
- 1817 rakendati Dillingenis tööle esimene paberimasin Saksamaal.
- 1829 leiutas Claude Genoux Pariisis paberstereotüüpia.
- 1840 leiutas kangur Gottlieb Keller lihvpuumassi.

H. T.

Paberitööstus Nõukogude Liidus.

Viimase nelja aasta jooksul on ehitatud ja tööle rakendatud 12 paberimasinat, 2,5 kuni 4,2 meetrit laiad, mis on määratud peamiselt ajalehe- ja trükipaberite tootmiseks. 1937. aastal valmistati 14 uue paberimasina joonised, mis praegu ehitusel. Kavatsusel on ehitada uut hiiglasuurt paberimasinat, laiusega 5,88 meetrit. Kuna olemasolevad masinatehased ei tule toime selle hiigelülesandega, siis on selleks ehitamisel uus tehas.

Kolm hääd asja!

Pelikan-söepaberid:

- Sort 1027 — eriti suurte koo-
piate arvu jaoks
toorpaber 10 gr/m²
- „ 1025 C — paljude koo-
piate
jaoks
toorpaber 12 gr/m²
- „ 1022 G — tagakülg vahatatud
toorpaber 14 gr/m²
- „ 1015 — keskmise hääduse-
ga söepaber
toorpaber 20 gr/m²
ja teised.

Pelikan-tušid:

mustad ja värvilised
pudelites ja tuubides

Pelikan-masinalindid:

igale masinale kõigis laiustes
ja värvitoonides.

GÜNTHER WAGNER — HANNOVER

KOOLIHOOAJAKAUPU

IGASUGUSEID
KIRJUTUS-, JOONISTUS-
JA MAALIMISTARBEID

leiate rikkalikumas valikus

«PÄEVALEHE»

RAAMATUKAUPLUSTES

PÄRNU M. 10. KÕNETR. 446-11
479-25

PIKK TÄN. 2. KÕNETR. 428-83

Tallinna Eesti Kirjastus-Uhisus

Paberisordid, nende omadused ja tarvitamine.

Ins. Knut Amberg, Kangas o/ü. paberitehaste peainsener, Jyväskylä – Soome.

Liigitades pabereid eri sortidesse võime tarvitada erinevaid liigitamispõhimõtteid.

Tooraine.

Tooraine järgi võime jagada pabereid puitusisaldavaiks (puudsisaldavaiks), puiduvabadeks ehk tselluloosipabereiks ja kaltsupabereiks. Valmistusviisi järgi käsitsipabereiks ja masinaga valmistatud pabereiks. Paksuse järgi siidipaberiteks (alla 30 gr/m²), harilikudeks paberiteks (30—150 gr/m²) ja kartongideks (üle 150 gr/m²). Veel võime rühmitada pabereid nende tarvitamise järgi kirjutus-, trüki-, pakke ja spetsiaal-paberiteks.

Järgnevas ettekandes kavatsen jälgida viimast liigitust ja alustan seega kirjutuspaberitega.

Kirjutuspaberid.

Kirjutatud sõna vahendajana see rühm on paberisortidest vanim. Paberi valmistust puudutavas loengus on vist juba mainitud, et selleks otstarbeks valmistati Hiinas mooruspuu koorest paberit juba 2000 aastat tagasi. Alles pärast 8. sajandit hakati Euroopas valmistama paberit samaks otstarbeks, kuid toorainena tarvitati siin kaltse, ja veel meie päevilgi valmistatakse parimad siia rühma kuuluvad paberid samast toorainest.

Nõudeist kirjutuspaberi suhtes mainitagu kõigepealt hea liimikindlus, millega mõeldakse, et paber ei tohi imeda endasse vedelikke. Kirjutuspaber olgu kõva, siledapinnaline ja läbinähtamatu. Need on kirjutuspaberi üldised nõuded. Sellesse rühma kuulub suur hulk paberisorte, milliseid järgnevas üksikult kirjeldan.

Päriskirjutuspaberid.

Päriskirjutuspaberid valmistatakse peamiselt pleegitatud sulfiittselluloosist, nagu meil üldiselt tarvitusel olev kirjutuspaber 6301 (Eesti nr. 5). Paremad sordid, nagu arhiivpaber ja ametlikud paberid sisaldavad kaltsu 15—100% (Eestis neid ei valmistata). Sulfiittselluloosist valmistatud paber on võrdlemisi läbipaistev, seepärast peab tselluloosi kirjutuspabereisse panema 5—10% täiteainet. Kirjutuspaberid on enamasti kalandris nõrgalt läikivaks tehtud, kuid tarvitatakse ka kõvapinnalisi masinaläikega pabereid. Kõige enam tarvitatud ja puhtaks lõigatud suurus 355×445 mm (Eestis senine foolio formaat 370×460 mm ja nüüd uus ametlik E. N. formaat 297×420 mm). Selle rühma Kangas-tehase saadustest mainitagu kirjutuspaber 6301 ja arhiivipaber. (Meie toodetest selles rühmas mainitagu Johanson'i kirjutuspaber nr. 5.)

Kontseptpaberid.

Kontseptpaberid on hetkeliseks tarvitamiseks määratud odavad puitu (puumassi) sisalda-

vad kirjutuspaberid, nagu näiteks kirjutuspaber B. O. (Eestis kirjutuspaber nr. 6 — mis sisaldab tselluloosi ca 85% ja puumassi 15%, ja kontseptpaber nr. 8 tselluloosi sisaldavusega 50% ja puumassi 50%.)

Arveraamatupaberid.

Arveraamatupaberilt nõutakse suurt vastupidavust ja head liimikindlust ja vastupidavust radeerimise vastu. Need paberid on seepärast peamiselt kaltsusisaldusega ja sageli pinnaliimimisega. Formaadid on erinevad, kaal 90—110 gr/m². (Meie arveraamatupaberid ei sisalda kaltsu, kuid on kirjutuspaberist erineva ehitusega.)

Postpaberid.

Isiklikus kirjavahetuses tarvitavad postpaberid on väga moest olenevad ja seepärast on nende formaat, värv ja muud omadused suuresti muutuvad. Ühine nõue on siiski hea liimikindlus ja võrdlemisi sile ja kõva pind. Enim soovitud on kõvad, kalgid ja tihedapinnalised paberid. Paremad sordid on kaltsusisaldusega, pinnaliimimisega ja varustatud vesimärgiga. Lina- ja muude pressmuustritega postpaberid, mida välismaal üldiselt tarvitatakse, pole Soomes moes. Samuti on käsitsivalmistatud postpaberite nõudmine Soomes kõrge hinna tõttu väga piiratud. (Eestis tarvitatakse peamiselt kodumaal valmistatud siledaid ja matt postpabereid, milliseid viimasel ajal tehaste poolt on täiendatud vesijoonte „vergé“ ja vesimärki-dega „Viikingilaev“ paberitega.)

Äripostpaberid.

Äripostpaberid, mis on käigus postpaberi nimega, on kirjutuspaberite rühma kuuluvatest paberitest saavutanud suurima tarvituse (tarbuse). 1. Hea paberi tarvitamine ärikirjavahetuses on hea reklaam ja seepärast on nõuded äripostpaberile võrdlemisi suured. 2. Kõik ärikirjad kirjutatakse praegu kirjutusmasinal. 3. Paber peab olema kõva ja siledapinnaline, kuid mitte läikiv, ja võrdlemisi läbinähtamatu. Paremad sordid on kaltsusisaldusega ja vesimärgiga varustatud. Kõva, sileda pinna saavutamiseks tarvitatakse neis pabereis sageli 10—30% õlgtselluloosi. Kangas-tehase sortidest mainitagu 103A, 103, Extra Strong. Varem ja veel nüüdki üldiselt tarvitatud formaat on 22×28 sm, uus S. F. S. formaat on 210×297 mm (Eesti E. N. formaat 210×297). Kuna kõik äriplangid on varustatud trükitud peadega, millel on firma nimi, aadress j. m., lastakse paber turule trükimise hõlbustamiseks suuremas planoformaadis (plano pole formaat, vaid tehniline nimetus), millest saadakse neli või kaheksa plangi-suurust, 22×28-sm plokkide jaoks 46×58½ sm

ja $92 \times 58\frac{1}{2}$ sm, ja 210×297 -plokkide jaoks 44×61 sm ja 88×61 sm (Eestis 43×61 ja 86×61 sm). Et hõlbustada trükikodadele paberitagavarade hoidmist, laskis Kankaan Paperi O/Y turule formaadid 46×61 ja 92×61 sm milledest saab mõlemad kasutamisel olevad plangisuurused. Kõikides neis formaatides on küllaldaselt puhtakslõikamise äärt. Nende paberite kaal vaheldub 50—80 gr/m². (Eestis kasutatakse suuremates ärides kirjaplokkideks seni veel välismaa päritoluga postpaberit, kuna valik välismaa pabereist on suurem. Ka ei valmistata Eestis värvilisi postpabereid, mida paljud tarbijad bürootehnilistel põhjustel nõuavad.)

Läbikirjutuspaberid (meil: veluurpaberid).

Kirjakoopiatega tarvitatakse õhemaid nn. läbikirjutuspabereid, mis on kas masina- või kalandriläikega ja kaaluvad 28—35 gr/m². Kirjade sorteerimise hõlbustamiseks valmistatakse need paberid sagedasti mitmes värvis. Kangas-tehase sordid 7120, 7130, 7140. (Eestis hakkas veluurpaberit valmistama möödunud aastal Türi Paberi A/S, kuid ka praegu on suurem osa selle ala pabereist välismaa päritoluga, kuna esialgu kodumaa tehase toode ei rahulda tarbijate nõudeid.)

Paljunduspaberid.

Kirjutuspaberirühmaga liituvad lähedalt paljunduspaberid (Eestis tuntud rotaatori- ja romeopaberite nime all.) Ärireklaami intensiivsuse suurenedes on nende tarvitamine suurelt kasvanud. Paljundusaparaadid on omal viisil väikesed trükimasinad, nii et neid pabereid võiksime käsitleda niisama hästi trükipaberitega ühes. Selleks otstarbeks tarvitatakse imemisvõimelisi pehmepinnalisi pabereid, kuid nõutakse neilt siiski nii head liimimist, et tint ja värv laiali ei lähe. Paremad sordid on puiduvabad, isegi kaltsusisaldavad ja vesimärgiga varustatud, nagu näiteks Kangas-tehase valmistatud sort, odavamad on puidusisaldusega. (Meil Eestis valmistatakse puidusisaldusega: rotaatoripaberit ja puiduvaba tselluloosist romeopaberit.) Neist siirdume päris trükipaberitele.

Trükipaberid.

Peaaegu igale paberile võib trükkida, kuigi trükk õnnestub teisele halvemini, teisele paremini. Trükipabereiks nimetame siiski ainult selliseid pabereid, millele trükkimine peamiseks otstarbeks ja mis on, või vähemalt peaksid olema, trükkimiseks sobivad. Trükipabereid võime praegu tarvitusel olevate trükimenetluste järgi jagada kolme peärühma, nimelt: 1) raamatu- ehk kõrgtrüki-, 2) sügavtrüki- ja 3) madal- ehk lametrükipabereiks. Trükikodade poolt neile paberitele esitatud nõuded on väga erinevad, olenedes nende trükkimismenetluste erinevusest.

Kõrg- ehk raamatutrükk.

Kõrg- ehk raamatutrüki kasutatakse kas kirjutuste või piltide paljundamiseks. Kirjutuste paljundamiseks kasutatakse, nagu teame, metallist kirjatähti. Värvivaltsiga värvitakse tähtede ülapinnad, mis trükkimisel annavad värvi edasi paberi pinnale.

Pildil 1 on trükivorm skemaatiliselt esitatud.

Pilt nr. 1.

Piltide paljundamiseks kasutatakse nn. raster- ehk punktmenetlust (klišeed), kusjuures värvitoonid saadakse pehmelt esile. Raamatu- ehk kõrgtrükirühma kuuluvad tavaline raamatu- ja rotatsioontrükk ja autotüüp-trükk.

Ajalehepaber.

Nende menetluste järgi trükitud paberist on tarvitusel suuruse poolest ajalehe- ehk rotatsioonpaber tähtsaim. Igapäevased ajalehed trükitakse peaaegu ainult kiiretes rotatsioontrükimasinasis. Selleks otstarbeks tarvitatud paber sisaldab 15—30% tselluloosi ja ülejäänud puumassi ja vähe või mitte sugugi liimi ja täiteaineid. Ajalehepaberile esitatud nõuded on: tugev paberilint, milles on võimalikult vähe jätku-kohti, hea imemisvõime, võimalikult hea masinaläige ja tolmuvabadus. Rotatsioonpaberi laius on ekspordiks standardiseeritud 71 tolliks (180 sm) ja ajalehepaberi masinad on kahe, kolme või nelja rullilaiuse masinad, laiusega vastavalt 142, 213 ja 284 tolli.

Trükikojapaber.

Tavalises trükikojas on nõuded võrdlemisi piiratud; kui paber on pehme ja elastne, kuid kiud siiski nii tihe, et tüübid ei määrdud, rahuldab see enamail juhtudel trükikoja nõudeid.

Autotüüp-paber (klišeetrüki-paber).

Kui autotüüp-trükk on küsimuses, on nõuded paberi suhtes tähelepanevad suured. Paberi pind peab niipalju kui võimalik lähenema matemaatilisele pinnale, et tüübi iga pildipunkt puudutab paberipinda ja nimelt nii tugevasti, kui paljundatav pilt seda nõuab.

Autotüüp-pabereid võime jagada kahte peärühma: kroom- ehk kunsttrükipaberiks ja neutraalpaberiks. Eelmised on erimassiga kaetud paberid, mis pinna sileduse poolest paremini rahuldavad trükimenetluste nõudeid. Kuna nende paberite valmistamine kuulub paberi vääristamise, jätan selle siinkohal kirjeldamata.

Viimaseil aastail on paberivalmistamises jõutud nii kaugele, et parimad harilikud paberid ei jää pinna sileduse poolest kuigi palju maha kroom- ehk kunsttrükipaberist. Need pa-

berid valmistatakse hästi pehmeks keedetud tselluloosist ja liimitakse võrdlemisi nõrgalt. Täiteainena tarvitatakse parimat inglise kaoliini või talki kuni 30% ja mõnel määral tarklist. Hollendri täited on võrdlemisi vedelad, jahvatus sünnib kiiresti liimimise takistamisel. Hea läike saamiseks tarvitatakse kalandreis puuvillavaltse.

Piiblipaber.

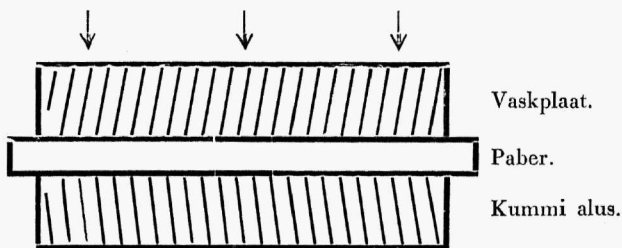
Erisortidena mainitagu piiblitele ja laulu- raamatutele tarvitavat õhukest, läbinähtamatut piiblipaberit, mis kaalub ainult 30—45 gr/m². Toorainena tarvitatakse haava- ja sulfaattselluloosi, puuvillakaltse ja vähesel määral hästisõelatud puumassi ja palju täitaineid.

Alfapaber (õigem: sulgpaber).

Inglismaal tarvitatakse romaanidele hästi kergelt ja võrdlemisi paksu paberit, mida selle kerguse pärast nimetatakse sulgpaberiks. See paber on valmistatud esparto- (alfa-) tselluloosist. Võrdlemisi kergelt paberit saadakse ka sulfaat- ja haavatselluloosist ja külmalt ihutud haavapuumassist. Alfapaber on kas sile või triibutatud põhjaga, 60—90 gr/m². (Eestis valmistab haavapuu-alfa-paberit Türi Paberivabrik A/S, ja sellele on trükitud enamus meie viimaseaegsest uemast ilukirjandusest.)

Sügavtrükk.

Nüüd siirdume teise rühma, sügavtrüki- menetluse. Selle menetlusega sünnib paljundamine, nagu teame, nii, et pilt kas graveeritakse või söövitatakse vask- või terasplaadisse. Nii tekkinud sügavused täidetakse trükivärviga ja üleliigne värv eemaldatakse plaadi heledailt osadelt. Trükkimisel peab paber tungima plaadi (kliše) sügavustesse, et imeda neis olevat värvi. (Vaata pilt nr. 2.)

Pilt nr. 2.

Paber peab niisiis olema elastne ja omama suurt imemisvõimet. Peale selle peab pind olema võimalikult tasane ja selles ei tohi olla kardaid kiude.

Trükiplaadis olevad süvendused ei ole üldiselt sügavad, osalt vaid 1/1000 mm, nende laius on samuti piiratud.

Toorainena tarvitatakse kallimatele sortidele, nagu juubeliväljaannete ja luksusteoste paberite jaoks puuvillakaltse. Puuvillakiud on elastsed ja evivad suurt imemisvõimet ja on seepärast neile pabereile eriti sobivad. Keemilis-

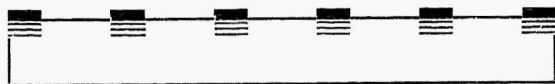
test puumassidest on haavatselluloos ja pehmekskeedetud sulfiit- ja sulfaattselluloos sobivad toorained. Odavamahinnalised sügavtrüki- paberid on puumassisisaldusega, näit. ajakirja „Suomen Kuvalehti“ paber.

Paberi imemisvõimet ja pinna siledust võidakse suurendada tarvitades sobivaid täit- aineid. Kaltsupabereis pole vaja täitaineid kasutada. Tselluloosi- ja puumassisisaldusega paberid sisaldavad 10—25% täitaineid.

Hollandri täitmine on nagu autotüüp-pabereil võrdlemisi vedel ja jahvatus kiire ja liimimine päris nõrk. Paberimasina juures tuleb arvestada samu asjaolusid kui autotüüp-paberitegi puhul, mida juba mainisin. Vildita ehk ofsetpress on seda paberit valmistades tingimata tarvilik paberi mõlema pinna sarnasuse hoidmiseks.

Lametrükk.

Veel on järel kolmas ehk lametrükirühm. Selle menetluse juures on värviga kaetava trüki- plaadi pind täiesti sile. Kattes plaati vastavate rasva- ja vaigulahustega, saadakse värv kinnituma ainult nõnda töödeldud kohtadele. See on skemaatiliselt kujutatud pildil 3.

- Värvist puutumata pind.
- ≡ Värvist puudunud pind.
- Trükivärv.

Pilt nr. 3.

Lametrükimenetlused võime jagada kahte rühma:

- 1) vahetu lametrükk (kivi-, tsink-, alumiiniumtrükk),
- 2) ülekandega lametrükk (ofset- ehk kummitrükk).

Kivitrükk.

Tähtsaim esimese rühma trükimenetlusist on kivitrükk. Trükiplaadina tarvitatakse peeneehituselist ja poorset lubjakildkivi, mille pind on täiesti sile. Kõrgusvahesid, nagu kõrg- ja sügavtrükis, siin pilti moodustavas pinnas ei ole.

Kui kivi pinda katta värviga katmisele tulevates kohtades seebistatud rasvadega ja vaigudega ja kogu kivi pinda käsitletakse gummi- araabikuga, millesse on lisatud salpeetrihapet, on kivi trükivalmis, s. t. ainult rasvased ja vaigused pinnaosad võtavad värvivaltsist värvi enda külge ja annavad selle edasi enda vastu surutud paberile.

Seda trükimenetlust kasutatakse peaaegu ainult piltide, ja peamiselt mitmevärviliste piltide paljundamiseks. Sagedasti on 6 või isegi 10 värviplaati ja vastavalt kordi trükkimist vajalik.

Kivitrükk seab paberile järgmised nõuded:

- 1) Paber ei tohi olla kõva ega rabe,

O S A Ü H I S U S

RAF. HAARLA

KIRJAÜMBRIKU- JA PABERIÜMBERTÖÖTAMISE TEHAS

Tallinn, Tina tän. 9. Telefon 302-56, juhataja 322-34

Walmistab ja müüb:

- **kirjaümbrikke** igasuguseid: endistes ja ka uutes E. N. (D. I. N.) formaalides,
- **postpabereid:** „Lennuk“, E. N. formaalides ja teisi mitmesugustes värvides,
- **kirjablokke** suures valikus,
- **taskublokke** (Block Notes),
- **krepp-paberit,**
- **salvrätte** krebitud paberist: valgeid ja värvilisi
- **nimekaarte** mitmesuguseid
- **koogialuseid,**
- **riiulipaberit & -pitse,**
- **joonistusblokke**

„Usin joonistaja“

võrville kaantega jne.

- 2) pind olgu tasane ja sile,
- 3) liimimine hea, ja lõppeks tähtsaim omadus;
- 4) venimatus.

Selle trükimenetluse juures tarvitatakse enamasti kroom- ehk kriitpaberit või kartonge, kuna need paberid erilise pinnaviimistluse tõttu omavad pinna, mis sileduse poolest läheb kivitrükkija ideaalile.

Ofset- ehk kummitrükk.

Umbes 30 aastat tagasi avastati lametrüki alal uus menetlus, mis on aasta-aastalt üha enam arenenud ja mille arenemine üha kestab, nimelt ofset- ehk kummitrükk. Kuna kivitrükis pilt kantakse paberile otse kiviplaadilt, annab kummitrükkis kummiriidega kaetud silinder pildi kiviplaadilt paberile edasi. Sellest nimi kummitrükk.

Selle trükimenetluse suurim paremus ongi selles, et sellega saadakse kõvadele ja kareda-pinnalistele paberitele häid pilte. Ofset-trükis võidakse tarvitada vägagi erinevaid paberisorte, kui need on ainult küllaldaselt liimitud ja koosseisult nii tihedad, et ei tolna, ja nii tugevad, et peavad trükimasinas vastu. Pind võib vahelduda nõrgast hollendriläikest kareda masinaläikeni, isegi päris karedad joonistuspaperidki on sellele menetlusele sobivad.

Ofsetpaberi valmistamisel tuleb tähele panna järgmisi asjaolusid. Toorainena võidakse tarvitada kõvemaid tselluloosisorte kui sügavtrükis, puumassisaldusega paberites olgu puumass rasvaseks ihutud. Hollendrite täide peetakse võrdlemisi paksuna ja mass jahvatatakse nii rasvaseks, et saadakse paberile küllaldaselt tihe pind. Algul valmistati kõik ofsetpaberid täisliimiga. Kuid praegu tarvitatakse juba pildiajakirjade trükkimiseks $\frac{1}{2}$ -liimitud ofsetpabereid. Nendesse paberitesse pannakse üldiselt vähem täitainet kui sügavtrüki- ja autotüüp-paberitesse, aga kui paber on küllalt liimitud, võib täitainet hulk tõusta kuni 20⁰/o-ni, tekitamata raskusi trükkimisel.

Trükipaberite formaadid ja paksus.

Olen nüüd esitanud tähtsaimad trükipaberisordid.

Nende paberite kaubanduses esinevad formaadid on väga erinevad. Soomes üldisemalt nõutud suurused on järgmised:

Rullis: 68, 90, 98, 120 ja 130 sm.

Poognas: 51×76, 70×100, 76×102, 82×114, 88×120, 90×120, 91×122 ja 86×122 sm.

S. F. S. formaadid ei ole veel saavutanud suuremat tarvitamist.

Trükipaberite paksus vaheldub 36-gr. piibli-paberist kuni 140 gr. raskete ofsetpaberiteni.

Pakkepaberid.

Odavamad pakkepaberid valmistati enne eranditult pruunist puumassist. Nõuete kasvades ja tselluloositööstuse arenedes on selle valmistus pikkamisi vähenenud ja asemele on tul-

nud palju tugevamad sulfiit- ja sulfaatpakkepaberid. Neist on viimased, mida üldiselt tuntakse jõupaberi nime all, saanud suure tugevuse tõttu eriti laia leviku. Need valmistatakse paberimasinal, mille kuivosa lõpus on suur nn. Yankee-silinder, mis annab paberile hea ühepoolse läike. Selle rühma pabereist mainitagu Mänttä kotipaberit ja Kangas'e riulipaberit.

Pärgamiinpaber.

Pakkepaberite rühma kuuluvad ka pärgamiin- ja pärgamentpaberid. Need on rasvakindlad paberid ja neid tarvitatakse toitaine, eriti rasvainete pakkimiseks. Omadustelt erinevad need paberid selles, et õige pärgamentpaber säilitab vastupidavuse kui kaua tahes, leotatagu seda külmas või kuumas vees. Nende omaduste pärast tarvitatakse või ja margariini pakkimiseks ainult pärgamentpaberit. Pärgamiinpaber on samuti rasvakindel, kuigi mitte sellisel määral kui õige pärgamentpaber, ega kannata leotust kuumas vees, vaid hajub pudrutaoliseks massiks. Odava hinna tõttu on pärgamiin saavutanud laialdase tarvituse selliste toitude kattedeks, mida ei hoita alal üle paari päeva. (Meil tarvitavat pärgamiinpaberit valmistatakse peamiselt Mänttä's, Soomes.)

Pärgamentpaber.

Ehtsa pärgamentpaberi valmistus põhineb tselluloosi omadusel, et see lahustub väävelhappes, moodustades hüdrotselluloosi, mis väävelhapet lahjendades jälle saostub. Valmistus sünnib järgmiselt: esiteks valmistatakse paberimasinal toorpaber, mis oma omadustelt meenutab kuivatuspaberit. Toorainena kasutatakse pehmeid, suurt imemisjõudu omavaid tselluloosisorte ja eristortidele puuvillakaltse. Hollendritäited on vedelad ja massi jahvatatakse vähe. Paberimasinast lastakse paber lõtvade valtside vahelt läbi.

Järgnev käsitus sünnib erimasinal. Seda masinat võib jagada kolme ossa: happekäsitusosakond, pesuosakond ja kuivatusosakond. Happeosakonnas on mitmeid väävelhappeanumaid ja kummikattega presse. Esimeses anumus on väävelhappe kangus 52—53° Bé ja lahjeneb edaspidi, kuni viimases anumus on ainult 5—10° Bé. Paber juhitakse kummi- või klaasvaltside abil vaheldumisi väävelhappeanumasse ja presside vahele. Väävelhapest leotatud kiud nagu kleepuvad üksteise külge ja teevad paberi tihedaks ja vastupidavaks. Kui väävelhapet jääks paberisse, häviks see paber õige kiiresti, seepärast tuleb hape eraldada paberist väga hästi. See sünnib pärgamentmasina pesuosakonnas, kus paberi vastu selle liikudes pöörlevate völli ümber pritsitakse paari atmosfääri rõhuga suurel hulgal vett. Sellest põhjalikust pesust hoolimata jääb paberisse siiski selle võrra väävelhapet, et paberi vastupidavus selle all aja jookul kannataks, ja või pakkimiseks nõutakse tingimata happevaba paberit. Seepärast

neutraliseeritakse paberis võimalikult järelolev väävelhape ammoniaagiga. Kuid kuna ammoniaak edendab hallitust, tuleb see pesta paberist ära nagu väävelhapest. Selline põhjalik pesu nõuab suurel hulgal vett. Võrdluseks mainitagu, et Kangas-tehas tarvitab ligi kolm korda niipalju vett kui kogu Jyväskylä linn (Jyväskyläs on umbes 12.000 elanikku), ehk 2500 ltr. minutis. Pesuosakonnast paber läheb kuivatusosakonda, kus see kuivatatakse, jahutatakse ja tehakse läikivaks ja keritakse rullidesse. Nõnda valmistatud pärgamentpaber tuleb enne tarvitamist niisutada, mis tõstab sitkust ja vastupidavust. Niiskuse säilitamiseks võidakse pärgamentpaberit ja pärgamiini mõjutada glütseriiniga, soolaga või suhkruga, mis teeb paberi märgatavalt pehmemaks.

Vahapaberid.

Pakkepaberite hulka kuuluvad ka vahatud riuli- ja pertinaxpaberid.

Kartongid.

Paksemaid pabereid alates 150 gr/m² nimetatakse kartongiks. Nüüd puudutame ainult nn. loomulikke kartonge, mis valmistatakse paberimasinatega. Nende kaal ei ületa 350 gr/m². Paksemad kartongid valmistatakse erilistel kartongimasinateel, kus mitmed paberilin-

did pressitakse märjalt kokku või jälle liimitakse kuivalt kokku.

Loomulikke kartonge tarvitatakse väga erinevaiks otstarbeiks, neist mainitagu:

Postkartongid, millede pind on kas matt või (satineeritud) läikiv, olenedes sellest, mis trükkimenetlusi nende trükkimiseks tarvitatakse.

Registerkartongid on kontoritehnika arendes saavutanud üha suurema leviku. Need on kõvad, siledapinnalised, kuid mitte liiga läikivad, ja hästi liimitud. Need kartongid peavad sageli väga pika tarvitamisaja vastu pidama. Neid valmistatakse seepärast vastupidavaist sulfiitselluloosisortidest ja jahvatatakse hollendris ettevaatlikult.

Visiitkaardikartongid on kõvad, siledapinnalised, läbipaistvad kartongid. Paremad sordid valmistatakse ainult kaltsudest. Selleks tarvitatakse puhtaid lina- ja puuvillakaltse. Mass jahvatatakse ettevaatlikult võrdlemisi limaseks, ja liimitakse hästi. Paberi paremaks ja kõvemaks tegemiseks lisatakse hollendrisse 4—10% tärglispreparaate, nagu stayco't ja paperiini.

Hinnakirjade ja reklaambrošüüride kaanteks tarvitatakse mustrilise pinnaga kartonge. Need mustrid pressitakse paberi pinnasse mustrikalandriga.

Kartongi valmistamiseks tuleb paberimasin varustada pika metallkangaga ja hea raputa-

Jälgige

praeguseid ärevaid sündmusi uult

Euroopa kaardilt

Hind kr. 4.—

K. K.-ü. „Töökool“

Tallinn, Pärnu mnt. 28

misseadeldisega. Imemiskaste olgu palju ja paksemate kartongide puhul on eelistatud imemisvaltsid, mis on varustatud pehme kummiga kaetud pressimisvaltsiga. Pressvaltse olgu vähemalt neli, milledest üks pöördpress ja üks vildita press. Kuivatusosakond olgu küllaldaselt suur, nii et kuivatamine võiks sündida aeglaselt. Hea masinaläike saavutamiseks olgu paberimasin varustatud võimalikult kahe hollendriga ja küllaldaselt jahutusseadmetega.

Joonistuspaperid.

Tehnilisteks ja kunstilisteks otstarveteks tarvitatakse joonistuspaperid erinevad märgatavalt senikirjeldatud paberisortidest. Joonistuspaper peab olema tugev ja radeerimisele vastupidav. Pind olgu kare, et joonistus selgemini paistaks ja värvid paremini kinnituksid. Parimad sordid tehakse uutest linariidetükkidest ja pind kaetakse liimiga. Keskmised sordid on sulfiitselluloosist. Algakoolides ja lasteaedades kasutatakse odavaid värvilisi puumassisaldusega joonistuspaperid.

Nendele lisaks leidub veel eriotstarbeiks kasutatavaid joonistuspaperid, nagu näit. läbipaistvad kalkpaperid. Need paperid saadakse läbipaistvaks kas jahvatades hollendris hästi rasvaseks või mõjutades valmispaberit õliga. Joonistuspaperit müüakse 75 ja 150 sm laia-des rullides või poognais $72\frac{1}{2} \times 85$ sm ja ka S. F. S. A. sarja formaadis.

Siidipaperid.

Siidipaberiteks nimetame pabereid, millede kaal on alla 30 gr/m². Neid õhukesti pabereid kasutatakse praegu väga mitmeks eriotstarbeks. Kõige rohkem tarvitatakse siidipaberit pakkimiseks. Metallesemete pakkimiseks kasutatakse kindlasti happevabasisid sorte, kuna pisemgi happesisaldus tekitab roostumist. Puuviljade pakkimiseks tarvitatakse tugevat sulfiit- ja sulfaat-tselluloosist valmistatud siidipaberit. Suure rühma moodustavad klotettpaberid (tualett-paberid), mis on pehmed puumassisaldusega paberid. Kõik mainitud paberid on valmistatud nn. purje- ehk yankee-masinal. Lahtistel ehk furdriinermasinal valmistatud siidipabereist mainitagu sigareti- ja kondekspaperid. Neid sorte valmistab Tervakoski A/S.

Kirjaümbrikupaberid.

Kirjaümbrikupaberid on kirjutus- ja pakkepaperi vahesordid. Neilt nõutakse suurt vastupidavust ja seepärast valmistatakse need tugevast sulfiit- ja sulfaat-tselluloosist ja jahvatatakse seejuures mass võrdlemisi rasvaseks, kuid siiski mitte liiga rasvaseks, kuna paber muutuks siis liiga läbipaistvaks. Läbipaistvuse vähendamiseks ei või kirjaümbrikupaberile tarvitada suuremal hulgal täitaineid, kuna need teevad paberi nõrgaks. Selle asemel tarvitatakse värvilisi või meeleeritud pabereid selle pahe ärahooldmiseks. Meleerimine saadakse, kui lisatakse

hollandrisse pisut enne tühjendamist värvitud kaltsu- või tselluloosikiudusid.

Kuivatuspaperi ülesanne on imeda tint kirjutusest, ilma et tint laiali läheks. Kuivatuspaper olgu pehme ja poorne hea imemisvõime olemiseks. Parimad kuivatuspaperid valmistatakse puuvillakaltsudest või lintersist. Pehmeks keedetud sulfaat-tselluloosist saadakse samuti võrdlemisi hea imemisvõimega paberit. Sulfiit-tselluloosi imemisvõime paraneb, kui seda kuumendatakse paariprotsendilises naatriumhüd-raadi lahuses. Odavate kuivatuspaperite jaoks tarvitatakse haavapuumassi. Hollandritäited hoitakse hästi vedelad ja kiud jahvatatakse kiiresti murtuks. Paberimasinas peetakse press-valtsid lõdvana. Imemisvalts ja imemispress aitavad imemisvõime suurendamiseks kaasa. Imemisvõime määratakse selliselt, et 15 mm laiad kuivatuspaperiribad riputatakse püstloodis asendisse nii, et ribade alumised otsad ulatuvad umbes 2 sm pikkuselt vette. Vesi tõuseb ribasid mööda üles, ja imemiskõrgus märgitakse 5 ja 10 minuti järele. Hea kuivatuspaperi imemisvõime on vähemalt 60 mm 10-es minutis.

Filterpaperid.

Samasse sorti kuuluvad ka filter- ehk kurnpaperid. Filtreerimisvõime paraneb märgatavalt, kui poolel massil lastakse jäätuda. Suurt värskust tekitab madal tuhasisaldavus, mida nõutakse filterpaperilt kvantitatiivsetes analüüsides. Kangas o/y tehas valmistab peale kuivatuspaperite ka erilist filterpaperit transformatoriõli puhastamiseks.

Paberid kitsastes ribades.

Kangas-tehase erisortidest mainitagu veel suur hulk õige erinevaid pabereid kitsastes ketastes (bobiinides) ja päris väikestes rullides. Neist mainitagu paberossisuulise paber, telegraafipaber, mida valmistatakse ka pärgamendist, kassakviitungipaberid, arvutusmasinapaberid ja kaablipaberid.

Üldised nõuded.

Tahan veel õige lühidalt selgitada üldisi paberile püstitatud nõudeid ja neid raskusi, mis nende täitmine paberitootjale valmistab.

Rullipaberid.

Mis kõigepealt rullipaberisse puutub, võidakse praktiliselt võttes umbes 90% kõigist kahjustest ja riketest panna järgmiste põhjuste süüks:

- 1) halvad liitekohad;
- 2) halb rullimine;
- 3) tolmamine;
- 4) sobimatu pakkimine;
- 5) hoolimatu transportimine.

Liitekohad.

Ei miski näi pahandavat ajalehetrukikoja töölist rohkem kui halvad liitekohad. Punane

pabeririba rullis märgiks, et hoogu tuleb vähendada, on küllalt kiusav ka sellel juhul, kui liitekoht möödub õnnelikult. Kuid on ainult vaja, et paber katkeb, kui kogu kliisterdatud liitekoht takerdub kinni, ja kõik paberi valmistajad ülemisenerist alates läkitatakse alla kõige kuumemas kohta, mida trükimasina sõnastik vähegi lubab. Ainult alaline valve inseneri ja meistri poolt võib vähendada liitmis-kohtade arvu minimaalseni, seni kui saame masina, mis võib teha seda automaatselt ja kõrvaldada ebakindluse, mis käsitsi jätkamine tekitab.

Rullimine.

Mis puutub rullimisesse paberimasinal, siis on viimasel ajal Soomeski võetud üldisele kasutamisele ameerika Pope-rullmasin. Sellega saadakse tasasem rullimine selles oleva jahutus-silindri tõttu. Palju abi on ses suhtes ka reguleeritavatest õhujaotustorudest läikemasinas.

Rullilõikamismasinate kohta — s. o. masinad, milledega paberimasinast tulevad rullid lõigatakse vastavalaiuseks — peab ütleva, et viimasel ajal on need arenenud täielikeks, et kaebused rullimise kohta muutuvad üha harvemaks, eeldades muidugi, et paber on paberimasinas korralikult valmistatud.

Tolmamine.

Tolmamine on viga, mis on puumassisal-dusega pabereis võrdlemisi üldine. Seda põhjustavad kaks asjaolu: paberisse halvasti seotud täitainet ja kare puumass. Esimest pahet võidakse parandada, tarvitades võimalikult plasti-list täitainet ja lisades paberisse täiendavaid preparaate, nagu stycot ja paperiini. Puumass tuleb ihuda võimalikult kuumalt; eelistatult 60° kuumuses, millal saadakse rasvane mass pikkade ja painduvate kiudega, mis ei tolma.

Pakkimine.

Järelolevad süüdistused, sobimatu pakend ja hoolimatu transporteerimine puudutavad kõiki pabereid.

Poognapaberid.

On veel mitmeid asjaolusid, mis oluliselt mõjutavad paberi kõlblikkust. Need puudutavad nii rulli- kui ka poognapabereid, kuid eriti viimaseid, nimelt ühepoolsus ja venimine.

Paberi ühepoolsus.

Paberis tülialt mõjuvat ühepoolsust pole suudetud täiesti eemaldada, kuid on siiski leiutatud menetlusviise, millede järgi tegutsedes saavutatakse praktiliselt täiesti rahuldavaid tagajärgi.

Pinna ühepoolsus johtub järgnevaist asjaoludest:

1) Täitainet, olles raskem kui paberikiud, langeb paberimasina metallkangal paberi allküljele. Seda pahet võidakse leevendada tarvita-des võimalikult kergeid täitaineid.

2) Metallkangal jääb paratamatult paberi ülapind karedamaks kui siledat kangast vastu olev allpind. Kasutades varem nimetatud tasan-dusrulli, saadakse ülapind märgatavalt siledamaks. Kui metallkangas on liiga kare, on metallkanga kude selgelt näha paberi allpinnal.

Võistluse suurenedes on tulnud ka paremate paberisortide valmistamisel suurendada masina kiirust. Seda on teostatud, võttes kasutamisele imemisvaltsid mansonkpresside asemel. Mansonkpressi tekitatud paberilindi katkemisi välditakse imemisvaltsiga peaaegu täiesti. Imemis-valtside halvaks omaduseks on aga paberi suurem ühepoolsus. See viga paraneb siiski märgatavalt, kui imemisvalts varustatakse pehmest kummist pressvaltsiga. Selline survevalts on hangitud ka meie uuele paberimasinale. Mitme-värvipilte trükkides asetatakse, eriti autotüüp-paberile, veel üks nõue, mis sageli tekitab paberivalmistajale võitmatuid raskusi, nimelt võimalikult minimaalne venimine. Nagu teame, on paber väga hüdrooskoopiline aine, millele muutuv õhuniiskus hõlpsasti mõjub. Võttes õhust niiskust paber venib ja loovutades niiskust tõmbub kokku.

SOENNECKEN

tähešabloonid «Simplograph»

joonistele, plakatitele jne. tekstide kirjutamiseks

Suured ja väikesed tähed,

numbrid

Kõik ühel šabloonil!

F. SOENNECKEN-BONN

Samal viisil mõjub ka trükivärvi paberisse. Paber ei veni siiski niisama palju piki- ja põikisuunas, vaid venimine on paberi jooksusuunas alati vähem. See johtub sellest, et kiud asetuvad paberis metallkangale peamiselt paberi jooksusuunas, ja võttes õhust niiskust kiud paisuvad rohkem laiuse kui pikkuse suunas, ja vastavalt venib paber põikisihis enam. Seda võib kindlaks teha päris lihtsa katsega. Üldiselt on venimine paberis seda suurem, mida rasvasemaks paber jahvatatakse, ja puumassivabas paberis on see märgatavam kui puumassisisaldavas paberis.

Mis võib paberivalmistaja teha selle pahe kõrvaldamiseks või vähemalt leevendamiseks minimaalseni? Kõigepealt tuleb hollendritäited pidada võrdlemisi vedelad ja jahvatus sündigu kiiresti; samuti vähendab rohke täitainete tarvitamine venimist. Paberimasinas võidakse metallkangast tugevasti raputada takistada kiudude asetumist paberi voolusuunas. Kuivatusosakonnas peab tõmmet silindrite vahel pidama pingul, nii et paber ei saa üleliia kokku tõmbuda. Kuid täielikult pole veel õnnestunud selle pahe kõrvaldamine.

Õhuniiskuse mõju paberisse.

Enne lõpetamist tahan puudutada veel üht asjaolu, mis on ka paberivalmistajale suure tähtsusega, kuigi kuulub trükikodade töösse, nimelt paberi ettevalmistamist trükkimiseks ja selle käsitsemist enne trükkimist.

Nagu juba mainisin, on paber väga hüdrokoopiline ja seega õhuniiskuse mõjutustele alluv; sisaldab ju paber paberimasinasse tulles 99% vett ja ainult ühe protsendi kuiva kiudainet. Niiskust ei saada sellest täielikult eemaldada, vaid vastupidiselt muutub paberi niiskusesisaldus koos ümbritseva õhu niiskusega. Sooritatud katsed on näidanud, et lahtised paberipögnad, mis olid hoitud 35% õhuniiskuses, omandasid sellesse niiskusesse asetatult kahe tunni jooksul 65% sellest niiskusest. Samas selgus, et paberi kaal suurenes umbes 1% iga imetud 10% niiskuse kohta, seega on kaalutõus otsevõrdeline niiskuse tõusule. Trükikijale öeldult see tähendab seda, et paberipöogen, mis hoitakse ruumis, kus vähemalt kahe tunni kestel on teatud õhuniiskust, omandab selle niiskuse ja säilitab seda nii kaua, kui ruumi niiskust püsib endisena.

Samuti on konstateeritud, et mitmed paberid õhuniiskuse mõjul venivad põikisihis 6—8 korda rohkem kui pikisihis. See johtub sellest, et kiud on paberis peamiselt paberi voolusuunas ja niiskust imedes tursuvad põikisuunas rohkem kui pikisuunas. Meetrilaiuses poognas võib see vahe niiskuse vaheldudes 35%—65% olla kuni 3 mm. Õhuniiskuse muutumine, mis võib väga sageli juhtuda, võib niiviisi teha paberi täpse asetamise võimatuks. Kui peame $\frac{1}{2}$ mm venimist meetri kohta maksimaalseks lubatud määraks, märkame, et 5%-line õhuniiskuse vahel-

dumine tekitab selle muutuse. Nii et kui õhuniiskuse muutused on väga suured, ei sobi see poogen enam. Seepärast on eriti tähtis, et nii laohoones kui ka trükimiskambris õhuniiskust pidevalt mõõdetakse ja katsutakse pidada võimalikult ühtlasena.

Leipzigis ülikoolis tehtud katsete järgi õhu niiskust, kunstlikke vahendeid tarvitades, peeti talvel 60% 18° C temperatuuris ja suvel 70% 23° C temperatuuris. Seejuures märgati, et paber sisaldas 22% soojuses keskmiselt 6% ja 27% soojuses 7% niiskust. Tavaliselt sisaldab paber tehast välja saates ainult 3—5% niiskust, seepärast peab paber vajaliku niiskuse hiljem juurde imema.

Teooria on seega päris lihtne, aga kuidas on tegelikult. Kui mitmes trükikojas mõõdetakse pidevalt õhuniiskust ja kui paljudel on seadmed ühtlase niiskuse hoidmiseks. Paber hoitakse sagedasti alal niiskeis soojendamata ruumides, laotult kõrgetesse virnadesse nii, et poognate ääred saavad rohkem niiskust ja muutuvad seetõttu laineliseks. Kui paber siis tuuakse kuiva ja sooja trükimiskambrisse, kuivavad poognate ääred jälle kiiremini ja keskkohal jääb kummi. Et see on trükkimisel suureks tüliks, on iseenesest selge.

Raskustest katsutakse pääseda riputades poognad üksikult kuivama või ladudes õhukettesse virnadesse riuleile kuivama või kuivatades paberitrükimasinas. Selle asemel, et kasutada selliseid aega ja raha kulutavaid vahendeid, tuleks asuda raskuste algpõhjuste juurde ja muretseda kuivad ja soojad laoruumid ja seadmed ühtlase niiskuse alalhoidmiseks.

Minu teada on Kangas esimene paberitehas Soomes, mis muretses automaatsed seadmed ühtlase õhuniiskuse saamiseks neis tehase osakondades, kus paberit laos hoitakse ja viimistellakse.

Ja lõpuks palun luba esitada lugupeetud paberimüüjajale soov: teatage alati paberit tellides, mis otstarbeks paberit vajatakse ja mis eriomadusi sellel nõutakse. Kas neid nõudeid suudetakse antud hinna piirides täita, sellest valmistaja on alati valmis ostjale teatama.

MÕTTEKILDE.

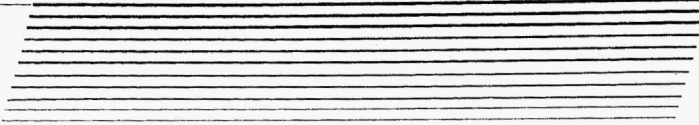
NIKAUA

kui on olnud maailmas inimesi, on peetud sõdasid, on kannatatud puudust, vihatud, võideldud, satutud ebasoosingusse ja avaldatud rahulolematust. Seda tõendab vaikiv tunnistaja — ajalugu.

*

VAIMUSTUS

on motoorseks ajajõuks, mis viib edasi meid ja maailma arengu käigus.

K E E M I A T Ö Ö S T U S

A
s „**Odor**“

Tallinn, Kivimurru tän. 2. Tel. 310-98, 311-79,

soovitab kõrges headuses, suures väljavalikus, moodsates
pakendites, soodsate hindadega

KONTORI- JA KOOLITARBEID

A.-s. „Odor’i“ tindid

ei riku sulge, ei pleegi välja, ei lähe paksuks, ei
roostetu paberil, ning omavad ilusa, erksa värvi

Uudis: AKTITINT pikaajaliste dokumentide
jaoks – kohtutele, arhiividele jne.

A.-s. „Odor’i“ tušid

uutes patenteeritud korkidega pudelites

ON TÄITSA VEEKINDLAD

A.-s. „Odor’i“

muud kaubad, nagu: KLEEPIMISLIIMID, KIRJA-
LAKID, KOOLIKRIIT, KOOLIVÄRVID, TEMPLI-
PADJAD ja METSAKRIIT on valmistatud kauaaeg-
sete kogemuste põhjal ja nende headus on garanteeritud

OSTES KODUMAA TOÖSTUSE TOOTEID,
TAGATE EESTI MAJANDUSLIKKU ARENGUT!

Paul Ruiso 60-aastane.

31. augustil pühitseb Pärnu paberi- ja raamatukaupmees Paul Ruiso oma 60 aasta sünnipäeva. Kaupmehena hakkas juubilar teotsema juba keskealise mehena, asutades vabariigi algusaastail Pärnus kirjutusmaterjali-kaupluse.

Paul Ruiso elukäik on heaks näiteks kehva-dest oludest võrsunud eestlase püüdlikkusest ja sitkusest. Võõra valitsuse all oleva rahva liikmena ei leidnud ta rahutu iseloom kuskil püsi, ühelt maalt ja ühest maailmajaost teise rännates proovis ta mitmeid elukutseid, kuni Eesti iseseisvus andis põhjuse tulla elama kodumaale, et pühendada ülesehitavale tööle oma riigi heaks.

Paul Ruiso sündis 31. aug. 1879. a. Tahkurannas Pärnumaal lasterikka puusepa-perekonna kümnenda lapsena. Hariduse sai algul Tahkuranna kihelkonnakoolis, hiljem Pärnu linnakoolis, mille lõpetas 1899. a. Siitpeale algavad P. Ruiso rännuaastad, mis kestavad vahetpidamata üle 30 aasta, täidetud vaheldusrikka tegevusega, mille üksikasjalisemat kirjeldust ei luba käesoleva kirjutise ruum. Siirdudes kõigepealt Venemaale, töötas mitmesugustes asutistes kantseleiametnikuna, Admiraliteedi Laevatehastes, postkontoris ja mujal.

2 aastat ja 8 kuud teenis Poolamaal Vene kroonut. Rändas Põhja-Ameerikasse, töötades seal füüsilisel tööalal Edisoni Elektritrehastes, New York Central-raudteel, farmis Visconsini osariigis ja mujal. Maailmasõja puhkemise ajaks on tagasi Venemaal, langeb Saksa sõjavangi, töötab seal algul laagrikantseleis, hiljem põllutöölisena Švaabimaal. Peale rahulepingut siirdus uuesti Peterburi, kus 2 aastat töötas vastutavatel kohtadel. 1920. a. opteerus ühes abikaasaga Eestisse. Järgmisel aastal avas Pärnus väga kehvaldel tingimustel kirjutusmaterjali-kaupluse, mille on välja arendanud 18 aasta jooksul eestlasele omase visadusega.

Seltsielust on juubilar koolipingist peale aktiivselt osa võtnud, kus „põranda all“ teotsedes andis välja eestikeelset kuukirja „Pärnu Koit“. Peterburis oli liige kahes eesti seltsis, New Yorgis eesti seltsi liige. Asunud Pärnusse, töötab kaasa kutsealalistes organisatsioonides, olles Pärnu Väikekaupmeeste Seltsi asutajaliige, Pärnu Kaupmeeste Seltsi nõukogu liige, Paberi- ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühingu Pärnu osakonna juhatuse liige, Eesti Raamatu-kauplejate Ühingu liige jne.

Kaubandusala vastu tundis varakult huvi, lõpetades Peterburis August Jansoni kaubanduslikud kursused vastava tunnistuse omandamisega. Rahutu elukäik ei võimaldanud aga esialgu oma huvialal tööd alustada.

Oma kutsealal on Paul Ruiso tuntud korrektse ja edumeelse kaupmehena.

Soovime juubilarile palju jõudu ja edu tulevasteks aastakümneteks, jätkata tööd sama noorusliku jõuga nagu seni!

Paberikaupu ja kirjutustarbeid

suures valikus
jällemüüjatele
soovitab

**K
M** Joh. Tops

Tallinn, V. Karja 5.
Telefon 444-74.

Otto Suits 50-aastane.

24. augustil s. a. tähistas oma 50-dat sünnipäeva Paide Kaubatarvitajateühisuse „Iva“ ärijuhataja ja kohapeal hästituntud seltskonnategelane Otto Suits.

Juubilar on sündinud 24. aug. 1889. a. Vastse-Koiolas Võrumaal. Jäädes pärast Maailmasõda teenima Venemaale, töötas ta seal alguses Vjatka maakondlikus tootluskomitees, hiljem aga sama kubermangu kooperatiivis. Eestis on töötanud Laius-Tähkvere Põll. S. K. O. äri-

juhina (1923) ja samal töökohal Peetri Tarvitajateühingus. Praegusel Paide „Iva“ ärijuhataja kohal on tegev olnud juba üle 10 a. Peale kutsetöö on O. Suits juba pikemat aega Kaitseliidu Paide malevkonna majanduspealikuks, sama linna tiisikuse vastu võitlemise seltsi rev.-komisjoni liikmeks jne.

Kaubatarvitajateühisuse „Iva“ areng on O. Suitsu juhtimisel toimunud ilma suuremate vapustusteta ja ette kindlaksmääratud radadel. Juubilaril põhjendatud ja tegelikkudest olukordadest tingitud väiteid ning seisukohti kuulatakse heameelega ka kaubandustegelaste ülemaalistel kokkutulekutel, kui päevakorras on praktilised küsimused kaubanduse alalt.

Pinev ja väsitav töö ei ole esimese poolesaja aasta kestel O. Suitsu tervisele märgatavat mõju avaldanud. Mees on täiesti nooruslik, atleedi kehaehitusega ja ka halle juukseid pole märgata.

Kuna tarvitajateühisuse „Iva“ vastav osakond on ka Järvamaa suuremaks paberi- ja kirjutustarvete kaupluseks, siis on Eesti Paberi ja Kirjutustarvetega Kauplejate Ühingu sooviks, et juubilar nüüd, kus era- ja ühiskaubanduse vahel on leitud ühine, mõlemaid pooli rahuldav koostöö, veel kaua juhiks tema juhatusel olevat ettevõtet T/ü „Iva“. Selleks jõudu, senist sitkust ja tervist!

Külaskäik Rootsi paberikauplejateliidu büroosse.

Olles sel suvel juulikuus Stokholmis, kasutasin juhust, et teha tutvumiskülaskäiku Rootsi Paberikauplejate Liidu (Svenska Pappershandlareföreningen) büroosse ja õppida isiklikult tundma rootsi ametivendi paberikaubanduse organiseerimise alalt ning tutvuneda nende tööga.

Rootsi Paberikauplejate Liidu büroo asub Stokholmis, Pipersgatan 27, suures moodsas Paberimajas (Pappershuset), alumisel korral. Samas majas asub terve rida paberitehaste kontoreid ja teisi paberikaubanduslikke ettevõtteid.

Liidu büroos kohtun ja tutvun selle sümpaatse sündiku hr. Olof Lundblad'iga, kes seisab juba kaua aastaid Rootsi Paberikauplejate Liidu teenistuses.

Paberikauplejate Liiduga ühistes ruumides asub ka Rootsi Raamatukauplejate Liit (Svenska Sortimentsbokhandlareföreningen), mis asutatud 1893. aasta augustikuus lahutamise teel Rootsi Kirjastajate Liidust (Svenska Bokförläggareföreningen), mille asutamisaastat märgi-

takse 1843-ga. Juba need eeltoodud aastaarvud on iseloomustavad ja näitavad, kui pikaajalistele kogemustele võivad tagasi vaadata rootslased oma ühingute arengus. Olgu nimetatud veel siinkohal et Rootsi Paberikauplejate Liit, mis asutati 1908. aastal, hargnes omakorda Rootsi Raamatukauplejate Liidust.

Kummalgi liidul on kasutada peale ühiste ees- ja koosolekuteruumide üks ruumikas tuba büroo jaoks.

Peale lühikest tutvumist ja tahtes mitte segada hr. Lundblad'i jooksvas töös, lepime kokku kohtumiseks järgneval päeval. Kuna mind huvitavad mitmesugused rootsi ettevõtted, nii paberikaubanduse kui ka ümbertöötamise alalt, siis palun hr. Lundblad'ile olla minule abiks nendega kontakti loomisel. Tema soovitusel läheb minul korda saavutada võimalust külastada Skandinaavia suurimat trükitööstuslikku ja paberiümbertöötamise kontserni „ESSELTE“t, samuti rootsi suurimat paberi- ja kirjutus-

tarvete suurmüügi ettevõtet SVANSTRÖM & Co, Stockholm, Drottningsgatan 18—20.

Külastades järgneval päeval kokkulepitud ajal uuesti liidu büroos hr. Lundblad'i, on minul võimalus tutvuneda ka Rootsi Raamatukauplejate Liidu sündiku hr. Anders Quiding'iga, kes tunneb hästi Tallinna, omades siin isiklikke sõpru ning tuttavaid.

Hr. Lundblad saadab mind „ESSELTE“ ettevõttesse, esitledes seal direktor (disponent) hr. Gustaf DAHLBÄCK'ile, kelle lahkkel loal ja korraldusel näitab ja tutvustab mulle kogu hiigelettevõtet prokurist hr. Gunnar Bäck.

Kuuekordne, maa pealt, „ESSELTE-HUSET“ — Esselte hiigelhoone asub Stockholmis, Vasagatan 16, Stockholmi pearaudteejaama hoone vastas, võttes oma alla peaaegu terve nelja tänava kvartaali. „ESSELTE“ moodustab tipporganisatsiooni, kuhu on koondunud varem iseseisvalt töötanud 12 mitmesugust suurt trüki-, kartonaaži-, paberi ümbertöötamise ja teisi tehaseid. Kuuekordne hiigelhooneplokki on katusest kuni alla mitmekordsete keldriteni täidetud sipelga usinusega töötavast rahvast ja otstatust arvust igasugustest tööstusmasinatest, millistest paljud oma ala tippsaavutused, nagu joonladumise-masinad, milliseid seni Eestis pole veel ainustki. Pealiskaudne läbijalutamine võttis juba enam kui neli tundi aega. Külastamise ajal töötas ettevõttes üle 1800 isiku. Töö korraldus on teostatud väga põhjalikult kaalutletud korralduste järele, nagu võis seda igas osakonnas tähele panna. „ESSELTE“ kontsernil on Rootsis veel teisteski linnades — Jonköpingis, Eskilstunas, Malmös, Göteborgis ja mujal — samalaadseid ettevõtteid. Samasse kontserni kuulub ka Rootsi suurim paberi- ja kirjutustarvete suurmüügi ettevõtte SVANSTRÖM & Co, millist külastasin hiljem, tutvudes selle ladude ja kauplustega. Svanström & Co-l on Stockholmis 17 kauplust.

Külastades neid hiigelettevõtteid, võib vaid märkida, et selliseid suudab kanda ainult jõukas ja suur rahvas, kui ka seda, et säärase suurte ettevõtete rajamiseks ning ülesehitamiseks kulub hiigelkapitale, väga palju tööd ning aega.

Kui eelpool mainisin, et Rootsi Kirjastajate Liit, millest on võrsunud Rootsi Raamatukauplejate Liit, ja sellest omakorda Rootsi Paberikauplejate Liit, võivad tagasi vaadata, kuigi astmelisele, siiski ligi 100-aastasele arengule ja organisatsioonile, siis selgub ka meile, milline kohutavalt tohutu arv tööd tuleb meil ära teha selleks, et jõuda nende poolt saavutatud tulemusteni. Vahe seisab vaid selles, et kui meie ei taha olla oma naabreist teisel pool Balti merd oma koostöö arengus ligi 100 aastat maha jäänud, siis peame meie teiste poolt 100 aasta jooksul ära käidud ülesehitamise tee ja tehtud töö ära käima ning ära tegema väheste aastate jooksul. On väljaspool kahtlust, et see nõuab meilt erakordseid pingutusi ja suurt sisemist

jõudu ning distsipliini, kuid see on paratamatu, mida peame arvestama, selleks, et võiksim väärilisena kuuluda Skandinaavia ja Balti merd hõlmavate rahvaste perre.

Pärast tööpäeva lõppu istusime veel hr. Lundblad'i ja hr. Quiding'iga tunde koos ja vahetasime mõtteid ühistest ülesannetest ja olukordadest kahel pool Balti merd. Lahkudes kätt surudes jäi meile kõigile soe tunne südamesse veendega, et meie, sellest hoolimata, et asume Balti mere lahutavatel kallastel, mõistame üksteist, et meil on tükk ühist ajalugu, mida meelstasti mõlemad mälestavad. Vaja vaid luua ja säilitada tihedaid sõbralikke sidemeid ja elavat läbikäimist.

Ernst Seim.

Hinnatõus Soomes.

Soomes Paberikaupmeeste Liit on oma ringkirjaga septembrikuus teatanud liikmetele välismaalt sisseveetava kauba hindade tõstmisest jaemüügis 15% võrra. Põhjendused hinnatõstmiseks on samad, mis meilgi. Valuuta on kallinenud, kaupade saamine on muutunud raskemaks, osaliselt võimatuks. Kauba veohinnad on kerkinud, sõjariisiko kindlustusmaks juurde tulnud. Saadud andmetel on tõstetud samuti ka nende kodumaal valmistatavate kaupade hindu, milliste toorained on välismaise päritoluga.

Paberikauplejate edasiarendamine Soomes.

Soomes asuv Šerlachiuse kontsern, millise peakontor asetseb Mänttäs, Soomes, korraldab 16.—21. oktoobrini juba VI kursused paberikaupmeestele ja nende abilistele.

Kursustel, mis on soomekeelsed, võetakse läbi õppeainena: paberi toorained, paberi valmistus, paberi sordid, paberi laoshoid, dekoratsioon ja müümine. Õpetust annavad Šerlachiuse kontserni insenerid ja müügijuhid. Tegelik õppetöö sünnib vaheldumisi praktiliste näidetega tehastes tooteprotsessi juures ja loengute ning valguspiltide ja filmide abil loengutesaalis. Kursused toimuvad Mänttä tehaste juures, kuid külastatakse ka „Kangas“ o/ü. paberitehaseid Jyväskylä, „Tako“ o/ü. tehaseid Tampere, ja „Tervakoski“ o/ü. tehaseid. Igal tehasel on eri toodanguprotsess ja programm.

Sõit kursustele on osavõtjate eneste kulul, majutamine ja ülalpidamine kursuste ajal, samuti õpetus kursustel sünnib kontserni kulul, olles osavõtjatele täiesti tasuta. Osa võtta võivad ainult Soome Paberikaupmeeste Liidu liikmed ja nende ametnikud.

Eestist on nendest kursustest osa võtnud E. Seim.

Millal hakkavad meie paberitehased korraldama kaupmeestele kursusi, et tutvustada neid toodangu- ja tootmismeetoditega, mis tunduvalt lähendaks kauba müüjaid ja tootjaid, kui ka aitaks kaasa paremale kaubamüügile ja kaubatundmisele?

Uudiskaupu.

„Ero-Verho“-pimendamisrulood.

Kodaniku esimene kohus pimedal ajal on hoolitseda selle eest, et tema aknast ei paistaks välja vähimatki valgusejuga. Seda nõuab tema enda, tema omaste ja ligimeste julgeolu. See on ühtlasi üks neid vahendeid, millega vähendatakse õhurünnaku hävitustööd, või välditakse see hoopis.

Selleks tuleb ettevaatusabinõud tarvitusele võtta juba varakult, muretsedes vastavad pimendamisrulood, mis on valmistatud kaitseks õhust ähvardava hädaohu vastu.

Närvipingutus kottpimedas võib muutuda otse hirmsaks õhurünnaku ajal. Pimendamisrulood võimaldavad aga alati pidada ruume valgustatuina, mis tihti on otse paratamatult vajalik.

Äsja Tallinnas, Börsisaalis lõppenud õhu- ja gaasikaitsenäitusel olid eriliseks huvialuseks paberist pimendamisrulood „Ero-Verho“.

Neid ruloosid võib suurepäraselt kasutada nii sõja- kui ka rahuajal, sest need sobivad stiilsetena nõudlikumategi ruumidesse.

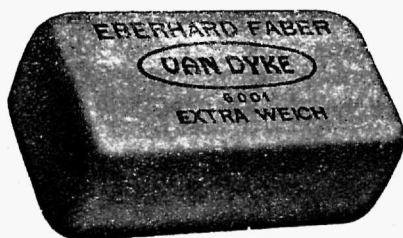
„Ero-Verho“ pimendamisruloo on valmistatud valgust mitte-läbilaskvast spetsiaalpaperist. Ruloodel on patenteeritud mehhanism, mis on geniaalselt lihtne ja ühtlasi absoluutselt usaldatav. „Ero-Verho“-pimendamisrulood võib silmapilkselt alla lasta, ning siis pole ühtki valgusekiirt teenäitajaks vaenlase hävitavale lennukile.

On huvitav tähele panna otsuseid, mis on antud vastavate Soome riigikaitseliste asutiste poolt „Ero-Verho“-pimendamisruloode kohta:

Soome riigi kodanike kaitsekeskus mainib oma otsuses „Ero-Verho“-ruloode kohta muu seas: „Katsetamisel olnud „Ero-Verho“-rulood, sobivad hästi pimendamise otstarbeks, takistades edukalt valgusekuma paistmist välja tavaliselt valgustatud eluhoone aknaist.“

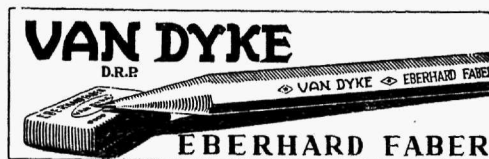
Soome Kaitseliidu Peastaap on teinud kindlaks, et „Ero-Verho“-pimendamisrulood on katsetamisel osutunud eriti heaks kaitseks akendele õhuhädaohtude vastu. Soome Kaitseliidu Peastaap soovitab „Ero-Verho“-ruloosid hankida igasse võimalikult õhuhädaohu alla sattumise paika kogu maal.

EBERHARD FABER'i tehaste tooted

Kummid

Pliiatsid

- CEDER - KOPIERSTIFT * „Fabius“ * EBERHARD FABER * 772

FABIUS nr. 772 - pehme, keskmine, kõva

ja teised

on kõrgeväärtuslikud ega puudu müügilt üheski eriäris

Soome Lotta-Svärd (Naiskodukaitse) Ühingu Keskjuhatus soovib „Ero-Verho“-pimendamis-ruloosid, nimetades muu seas: „Eriti tahaksime siiski märkida nende paratamatut vajadust õhurünnakute poolt hädaohustatavates kohtades, nagu linnades ja asulates. Kuna need kodumaa saadused on omadustelt korralikud, soovime neid üldiseks kasutamiseks ja soovime neile head levikut. Eriti soovitaksime neid hotellidele ja turistidekodudele, sest meie reisiliiklemisele, tuues üha enam meie valgete suveöödega mitteharjunud välismaalasi meie maale, on tähtis, et neile pakutavad eluruumid oleksid kaitstud liigse valguse eest. „Ero-Verho“-pimendamis-ruloo on lihtne ja kõigile kättesaadav.“

Ruloo kinnitamine akna külge on mõeldavalt lihtne. Ruloo pidurdamiseadeldisega varustatud tugi kinnitatakse enne paremale poole, seejärel asetatakse ruloo üks ots kinnikruvitud parempoolse toe najale ja määratakse nii vasakpoolse toe kinnituskoht, kasutades mõõduna rulood. Kui vasak tugi on kinni kruvitud, asetatakse ruloo oma kohale; enne parempoolne ots, siis vasakpoolne. Seejärel aetakse nõör pidurdaja juhtimisavast läbi. Hargnemise takistuseks tehakse nõöri otsa sõlm või aas.

Ruloo tuleb asetada aknale nii, et selle kõrvalt tulev valgus võimalikult vähe pääseb välja paistma. Sel põhjusel tuleb ruloo asetada vastu seinapinda (mitte aknasüvendisse) nii, et paber ulatub umbes 10—15 sm akna äärest üle. Võttes aknast mõõtu, mõõdetakse esiteks aknaava laius, sellele lisatakse 20 sm, millega saadakse ruloo paberi laius. Sellele mõõdule lisatakse ruloo mehhanismi laius, mis on umbes 7 sm. Nii saadakse ruloo kogupikkus tipust tipuni.

Näide:

Aknaava laius	115 sm
Üle äärte ulatuv paber kokku	20 „
Mehhanismi ruum	7 „
Kokku	142 sm

Sel juhul võidakse ruloo mõõduks teatada 140 sm, mis on laosolevate ruloode paberi laiuse mõõt. Aknaava laiuse olles 115 sm, jääb üle akna ääre ulatuvaks laiuseks 23 sm, 11,5 sm kummalegi poolele.

Kui aknal on kiviseina konksud aknaeesriiete jaoks, võib rulood asetada nende konksude külge nn. lisaseadmete abil. Seejuures mõõdetakse täpselt konksude vahemaa ja lisatakse nii saadud mõõdule 3 sm, millega saadakse teada vajatava ruloos kogupikkus.

Ruloo normaalkõrgus on 220 sm. Mõõtu võttes tuleb akna kõrgus mõõta arvestades, et ruloo tuleb kinnitada umbes 10—20 sm kõrgemale akna ülemisest äärest, et takistada ülalt tulevat valgust välja paistmast. Kui eelmainitud viisil mõõdetud kõrgus ületab 220 sm, on vaja ruloode kõrgust tellimisel nimetada.

Ruloo töötamine on mugav ja lihtne ega pahanda kunagi tarvitajaid. Tõmmates nõöri allasihis (nõör püstloodis-asendis) vabaneb pidurdaja ketta äärest, päästes ruloo vabalt lii-

kuma. Rulood alla lastes lastakse nõöril pikkamisi libiseda sõrmede vahelt läbi. Soovides peatada rulood, tõmmatakse nõöri väljapoole, millega peatub ruloo, või kui aknaeesriided takistavad nõöri liikumist väljapoole, peatub ruloo ka lastes nõöri järsku sõrmede vahelt lahti.

„ERO-VERHO“-ruloo on uus artikkel paberikaubanduse alal, mis on eriti nõutav nüüdsel erakordsel ajal ja mille järele nõudmine ka rahuajal püsib, mispärast kõik erialased ärid end nendega müügiks varustama peaksid.

Paberitarvitus Saksamaal.

1932. aastal oli Saksamaal paberitarvitus elanikult 22 kg, 1938. a. oli see aga juba 35 kg. See paberi enamtarvitus nõudis ka suuremat tselluloosi hulka. Tulemusena tõusis tselluloosi tootmine, mis oli 1933. aastal vähe üle 1 miljon tonni, 1938. aastal 1,5 miljonile tonnile, seda vanal Saksamaa pindalal, Suur-Saksamaal toodeti tselluloosi 1938. aastal üle 2 miljoni tonni. Toodangut tõsteti, suurendamata välismailt paberipuude sissevedu. Saksamaal on korda läinud tunduvalt laiendada mitmete puuliikide kasutamist tselluloosi tootmiseks. Kasutatakse pükspuud, mändi, õlgi ja vanapaberit. 1929. aastal moodustas paberipuude sissevedu 59% toodangust, 1938. aastal ainult 26%. Vanapaberi kasutamise osatähtsus on tõusnud tunduvalt, nii töödeldi 1935. aastal 650.000 tonni vanapaberit ja 1938. aastal 900.000 tonni. Tõus seega ligi 40%.

Eriti palju tselluloosi vajab Saksa kunstkiudainete tööstus. 25.000—30.000 tonni kuus. See tarvitus tõuseb pidevalt. Uusi kunstkiudainete tööstusi on rajamisel ja vanu laiendatakse järjekindlalt.

*

Võrdluseks olgu tähendatud, et Eestis kasutati 1938. aastal paberit 10,8 kg elaniku kohta. Vanapaberit kasutatakse meil ümber-töötamiseks väga piiratud arvul, sest olemes toorainetest rikkad ja raiskame neid asjatult.

Paberitarvituse tõstmiseks on paberikaubandusel teha suur töö.

Hindade tõus.

Kaubahindade tõus on majanduslikult põhjendatud:

1. kui suureneb ühe või teise kauba tootmise või soetamise kulutis;
2. kui väheneva käibe juures püsivkulud jäävad muutmatuiks;
3. kui müüdüd kauba asemele uue kauba muretsemisel on näha ette suuremaid kulutisi;
4. kui on märksa suurenenud kauplemisriisiko.

Seejuures ei tohi aga unustada seda suurt vastutust, mida kannavad majanduslikud ringid elatistase säilitamisel, et ei tekiks üksikute rahvakihtide sotsiaalseid häiringuid.

Johann Faber.

Igäühele, kes hindab head kirjutusvahendit, on tuntud nimi Johann Faber. Seepärast tohiks pakkuda huvi midagi teada selle firma ajaloost.

Johann Faber on A. W. Faberi poeg, kelle nimeline on veel tänapäevalgi kuulus pliiatsivabrik Steinis. 1840.—1876. a. juhtis ta koos venna Lothariga isalt päritud ettevõtet 1876. a. loobus sellest ja asutas iseseisva pliiatsitehase Nürnbergi.

Vanad kogemused ja uued töötamis- ja tootmismeetodid aitasid kaasa f-a Johann Faber'i kiirele edule. Eeskujuliku kvaliteedi ja maitseka väljatöötamise tõttu on leidnud Johann Faber'i pliiatsid kõikjal poolehoidu. Need omadused tõid teenitult Johann Faber'i nimele praeguse maailmakuulsuse.

Juba 1881.-82. aastal pidas Johann Faber vajalikuks asutada oma müügikeskused Londoni ja Pariisi, ning 1890. a. Milaanosse. Suuremat tõusu näitas pliiatsite eksport, kui Johann Faber otsustas lasta kogu Lõuna-Ameerika otseselt läbi reisida. Saavutatud edu põhjal saatis ta oma proovireisijad Põhja- ja Kesk-Ameerikasse, Austraaliasse, Jaapanisse, Hiinasse,

Briti- ja Hollandi-Indiasse, Egiptusesse, Lõuna-Aafrikasse jne.

Ettevõtte alalise kasvamise tõttu muudeti see 1895. a. aktsiaseltsiks. Pärast sõda laienes ettevõtte veelgi harufirmade asutamisega Rumeeniasse ja Brasiiliasse. Praegu kuulub firma Johann Faber kahtlemata suurimate pliiatsitehaste hulka maailmas.

Suure edu eest võlgneb Johann Faber tänu kõigepealt oma äripõhimõttele müüa ainult väärtkaupa nii mõõdukate hindadega, kui seda võimaldab laitmatu tootmine. Et firma Johann Faber sellele põhimõttele on jäänud kuni tänaseni truuks, näitab küllaldaselt uus väljaantud pliiatsiteeria „Goldfaber“.

„Goldfaber“-pliiatsi juures võib leida ühendatult kõike, mida võib nõuda tänapäeva kvaliteetpliiatsilt: südamikku ja puukatte silmapaisete kvaliteet, elegantne välimus, maitsekas pakend ja soodne hind — seepärast on „Goldfaber“-pliiatsiseeria, mis ei jäta midagi soovida. Igaks otstarbeks ja igaks ülesandeks leidub kohane spetsiaalpliiats, olgu see ametnikule, direktorile, käsitöölisele või kellelegi teisele. Pole mingit kahtlust: „Goldfaber“ on pliiatsitehas A.-S. Johann Faber'i meistritoode.

Kuidas katsetada paberit?

Paberikauplejal ja paberitarvitajal trükitööstuses ja teisel on tihti vajalik kindlaks määrata, kas paber selleks otstarbeks, milleks seda kasutada tahetakse, on sobiv. Paberi tehasele saamisega aga, kas see on saadetud vastavalt kokkulepitud headusele. Seega on paberiheaduse proovimise ülesandeks ette kindlaks määrata, kui võrd see teatavaks otstarbeks osutub kõlblikuks ja vastuvõetavaks. Olgu tähendatud, et säärase katsetamise ülesandeks pole kõigi paberi eriomaduste määramine, vaid ainult kindlakstegemine, kas paber sobib teatavaks otstarbeks.

Katsetamisel tuleb kindlaks määrata:

- 1) paberi koosseis,
- 2) selle välised omadused — värv ja paksus, ja
- 3) selle seesmised omadused — tugevus ja niiskuse mõjuvus.

Kui tahetakse katsetada paberit kõigi selle omaduste ja koosseisu suhtes nii headuselt kui ka arvult, siis on see ülikeeruline ülesanne, milleks on vajalik suur vilumus ja vastavalt sisse seatud laboratoorium. Säärast katsetamist on suutelised toimetama vaid vastavad asutised. Sellest on peamiselt huvitatud paberivalmistajad, kes saadud proovi järgi peavad valmistama vastavat paberit täpselt samade omadustega. Kaupmees ja paberikasutaja piirduvad katseta-

mistel tavaliselt üksikute neid huvitavate omaduste kindlaksmääramisega.

Paljudel juhtudel aitab juba selle kindlaksmääramisest, kas paber on puitusisaldav või puiduvaba. Teiste kiudainete paberis olemasolu määramine huvitab selle kasutajat juba märksa vähem. Pigem on juba huvitav kindlaks määrata, missugusel määral sisaldab paber täite- ja raskendamisaineid. See on määratav paberis sisalduva tuhahulga kindlakstegemisega. Seejuures tuleb arvestada teatavat võimalikku eksimust, sest tuhahulk ei sisalda ainuüksi täiteainete tuhka, vaid ka kiudainete tuhka. Viimast sisaldub selles 0,5—3% vahel. Samuti võib tuhakaalule avaldada mõju paberitehastes kasutatav vesi ning liimained. Seesugust väljaarvestamata tuhakaalu võib arvata ligikaudu 1% peale. Tegelikult tuleb arvestada seda, et paber, mille tuhasisaldavus on alla 3%, on raskendamata. Liimi eriomaduste määritlemine ei huvita samuti paberikauplejat ega kasutajat vaid ainult selle tootjat. Tärglisesisaldavust paberis võib kindlaks teha niisutades paberit joodilahusega, mis puhul paberile tärglise olemasolu korral ilmub märgatav sinine värvus.

Oluline on kindlaks määrata paberis sisalduvaid ebapuhtusi, nagu söetolm ja mustus, mis

enamasti pole juhuslikud, vaid esinevad paberis seepärast, et neid on raske eraldada kiudainetest. Puhtaim toorkiudaine on puuvill, sest selle kiud kasvavad ja valmivad seemnekapslis. Lina-, kanepi- ja jutekiud on osad nende kasvude varstest, millistesse jäävad ikkagi mittekiulised tolmukübemed. Puumassi valmistamisel, kus esineb mitmesuguseid lahustumatuid osakesi, võivad need osutuda isegi nii suurteks, et on nähtavad palja silmaga. Ka täiteaineist ja tõrvaliimidest võib paberisse sattuda ebapuhtusi.

Tähtis on küsimus, kas paber sisaldab kloori või hapnikke. Puhtal kujul kloori paber igatahes ei sisalda. Ainult harukordseil juhtumel, ja siis üsna lühikest aega, on võimalik, et paber seda sisaldab. Sagedamini leidub juba kloriide, eriti kloornaatriumi. Iseendast ei avaldaks ka need mingit mõju, et aga, ja nimelt liimitud paberid, alati sisaldavad väävelhappesavimulda, siis võivad kloriidid soolhappe tekkimisele viia. Leidub paberis vaba soolhapet, siis on seda enamasti põhjustanud kloriidid. Väävelhapet võib ju paberis leiduda, kuid ainult tükati. Happed on paberile alati kahjulikud, sest nad muudavad paberi kiud murduvaiks. Paberi kasutamisel on see aga tülikas. Vahel on happeid sellisel määral, et nad juba nende erilisest lõhnast on tuntavad. Ka paberi värvikindlusele avaldavad paberis leiduvad mustused mõju, sellest näeme, et rauaseebid, raua-, tõrva- ja rasvühendid paberile mõjuvad. Eriti silmapaistev on paberi valgest kollaseks muutumine selle tagajärjel.

Paberi väliste omaduste kindlaksmääramist teostatakse igal pool. See sünnib peamiselt formaadi ja kaalu kindlakstegemise kujul. Kaalu kindlaksmääramine sünnib kas eri kaalude abil, mis kohe riisi või ruutmeetri kaalu annavad, või kaalutakse teatav arv poognaid ära ja saadud kaalu ning formaadi põhjal arvutatakse välja paberi riisi või ruutmeetri kaal. Ka paberi paksuse kindlaksmääramist teostatakse kodusel viisil. On teada, et suure hulga raskenduslisanditega paberid teiste paberitega ühtlase ruutmeetri-kaalu korral märksa õhemaks osutuvad kui raskendamata paberid. Paksuse kindlaksmääramist toimetatakse mikromeetri abil, mis

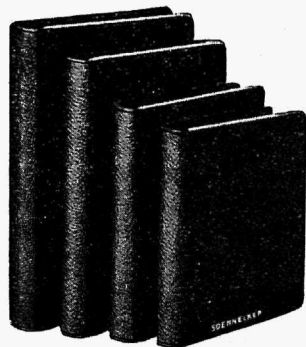
võimaldab paberi paksust millimeetri murdosades kindlaks määrata.

Mõõtmatud paberi välised omadused on paberi läbipaistvus, värvipuhtus ja läige. Ka nende omaduste kindlaksmääramiseks on leitud mõõtmisvahendid, milliste kasutamine aga suuri kogemusi nõuab. Paberi läbipaistvuse ühtlus pole tähtsusetu. Paberis esinevad pilvitused, plekid ja eriti selged kohad näitavad selgesti, kas paber on ühtlane või ei. Värvipuhtus on alati tähtis. Valgete ja õrnade pleegitatud (šati-neeritud) paberite puhul on tähtis ühtlane värvi puuduvus — puhtus. Värviliste paberite puhul seisab värvi ilu ja ühtlus selles, et kogu paber peab olema igal pool ühtlane, sest paljud kiudained ei värvu kaugeltki ühtlaselt. Eriti silmapaistvad on vead rohke puumassi sisaldavusega paberites. Alati tuleb tähele panna, et paberi mõlemad pooled oleksid ühtlased.

Edasi tuleb tähele panna, kas paberis ei leidu mehaaniliselt jaotatud võõrollusi, eriti värvilisi ebapuhtusi, mis tähekestena (plekikes-tena) näivad ja väga erinevail põhjustel sellesse võivad sattuda. Ka toorainete sõlmed, puumassi killud ja aja jooksul paberis väävelmetalli tekkimisega nähtavale ilmuvad tähekesed, roosteplekid, värviainetarakud ja muud ebapuhtused kuuluvad siia hulka.

Lõpuks tuleb tähelepanu pöörata paberi siledusele, mille määritlemiseks on olemas järgmised alused: masinasile, matt silutud, kõvasti silutud, kõrgeläige silutud. Seda selle järgi, kas paberit paberimasinast tuleku järel on veel töödeldud või ei, kas paber on lastud läbi kalandri ja silutud, või ei.

Suurema tähtsusega on paberi seesmiste omaduste katsestamine. Eriti tähtsad on paberi kõvaduse ja mehaaniliste mõjutuste suhtes vastupidavuse määritlemine. Enamasti tuleb paberi kasutamisel ette sikutamist, mistõttu on rebenemistugevus ehk vastupidavusel suur tähtsus. Seda on võimalik hästi kindlaks määrata arvulistes andmetes vastavate paberisortide kohta. Nõuded paberi tehniliste omaduste suhtes pole sugugi ühekülgised, vaid väga mitmesugused. Siia kuuluvad paberi voltimiskõlblik-

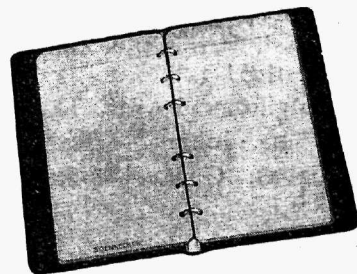
SOENNECKEN

rõngasraamatud

Vedrumehaniikiga ja vahetatavate lehtedega

Saadaval mitmes suuruses

ja töötluses

F. SOENNECKEN-BONN

kus, murdetugevus ja kortsumisvähesus. Ka nende omaduste katsetamiseks on usaldatavaid tehnilisi abinõusid, mis annavad täpseid ja praktiliselt kasutatavaid võrdlusandmeid. Nende katsete hulgas on ka väga suur tähtsus paberi venivuse katsetamisel, mille kindlakstegemine sünnib ühiselt paberi rebenemistugevuse määritlemisega.

Kõigile neile tugevustele mõjub teataval määral õhuniiskus. Üldiselt kasvab paberi venivus õhuniiskuse kasvuga, kuna rebenemistugevus vähemaks jääb. Seepärast korraldatakse paberi tugevusomaduste katsetamisi tavalises õhusurves.

Paberi silumise tagajärjel muutub ka selle tugevus, vastupidavus rebenemisele tõuseb 8—9% ja venivus väheneb 8—11%.

Mõningate paberisortide puhul on tähtis nende suhteline niiskuse vastuvõtt. Nad peavad niiskuse sissetungi vastu eriti vastupidavad olema, või üsna vähese niiskuse-vastuvõtuga. Selgituseks olgu öeldud: liimimisel, mis peab pidurdama niiskuse paberisse tungi, on võimalik saavutada mitmesuguseid astmeid. Mõnikord on see nii vähene, et paber juba vähese ajaga niiskeks muutub. Väga hästi liimitud paberid ei lase aga isegi värviollustel sisse tungida. Kahe äärmuse vahel on otsatu arv võimalusi. Nii võivad siin mõju avaldada keemilised koostised, millised ei võimalda üksi värvide või niiskuse sissetungi paberisse, vaid kutsuvad kokkupuutel sellega esile keemilisi reaktsioone. Nii ei ole paberi vähene vastupidavus alati sõltuv vähesest paberi liimimisest, vaid ka trükivärvi, samuti kliistri koosseisul võib olla süüd.

Tavaliselt tegelikkuses tuntakse ja määratakse paberi liimikindlust sellesse tindi sissetungivuse järgi. Katsetamine sünnibki harilikult peamiselt tindiga, isegi paberite juures, mis pole määratud kirjutamiseks. See katsetamisviis nõuab aga mõningaid parandusi ja kohandamisi paberi kasutamiseviiside järgi. Paljud kasutatavaist paberitest peavad omama teistele vedelikkudele vastupanu võimet, eriti rasva-kindlad paberid. Nende kasutamisel pole küll tegemist tilgaviisi voolavate vedelikkudega, küll aga säärestega, mis vedelikkudega ühtlaselt mõjuvad ja vastavalt temperatuurile enam või vähem pehmed ja salvitaolised on. Millal tegelikult põhineb paberi rasva mitte-läbilaske kindlus, pole seni veel päris kindlaks tehtud. Seepärast pole ka võimalik katsetada neid paberid alustel, mis põhjeneksid selle omaduste tundmisel. Tavaliselt rahuldatakse mullikatsega, mis seisab selles, et paberi all hoitakse nõrka leeki. Ilmuvad mullid, siis on paber rasva-kindel. Need paberid on sellised, mida kasutatakse rasvade, või ja teiste seesuguste kehade pakkimiseks, mis suuremal või vähemal määral vett sisaldavad. Nende paberite tarvitamise kasulikkus on sõltuv peamiselt sellest, et niiskus pakitud ainetest ei lahtuks ega paber neid enesesse imeks ega seeläbi pehmeks ei muutuks.

On ju veel teisi katsetamisvõimalusi, mis-sugustel võib olla, näiteks, eesmärgiks kindlaks määrata paberi kestust või selle sobivust mitmevärvi-trükiks. Kuid ka need katsed pole teostatavad suuremate kogemusteta ja ilma vastavate abinõudeta.

Ins. F. Hoyer'i järgi.

Ühingu teated.

Muudatusi liikmete koosseisus.

Uuteks ühingu liikmeteks on juhatus otsusel vastu võetud:

1. Ahend, Arvo — Narva-Jõesuu, Vabaduse 13.
2. Krupp, Olga, fa „Nõmme Edu“, — Nõmme, Pärnu 90/92.
3. Lossi, Ferdinand, fa. „Endla“ — Narva, Posti 51-a.
4. Palginõmm, Ants, Tallinn, Pärnu 42.
5. Tõnts, Johan, — Rakvere, Lai 19.
6. Urbas, Gustav — Rakvere, Tallinna 49.

7. Ustav, Alma — Rakvere, Tallinna 20.

Liikmete nimestikust tuleb kustutada:

Jaik, Konstantin — Tartu, Suurturg 11.

Songi, Samuel — Võru, Jüri 14.

Juhatuses koosseis.

Konstantin Jaik'i lahkudes ühingust jäi vakantseks üks juhatuses liikme ja II abiesimehe koht. Juhatus valis uueks II abiesimeheks ühel häälel Herbert Michelson'i (E. K. Ü. „Postimees“, Tartu), kuna uueks juhatuses liikmeks otsustati kutsuda senine juhatusliikme kandidaat Alfred Grünberg („Pressa — Viljandi).

Kas kirjutas Homer juba paberil?

Kaua kestis õpetlaste ringides vaidlus, kuidas oli üldse võimalik pärandada vana ja klassikalist laialdast literatuuri ja teaduslikke teoseid järeltulevatele põlvetele. Uuemad uurimused on toonud selgust sellesse küsimusse. Nüüd on lõplikult kindlaks tehtud, et kreeka, samuti vana-rooma teosed on kõik kirjutatud papüüruse-rullidele. On säilinud meie päevadeni arvukaid jäänuseid Egiptuse kuivanud pinnast. Juba 4. ja 5. sajandil p. Kr. kasutati taimelhtedest valmistatavat pärgamenti raamatu lehtedena. Küsimusele, mis ajast kreeklased on kasutanud papüüruserulle oma kirjandite jaoks, võib kaunis tõenäoliselt vastata — 7. sajandi keskpaigast alates. Sel ajal algas senini suletud Egiptus läbikäimist kreeklastega. Ainult tänu paberi olemasolule, on meil võimalik omada suurepäraseid kreeka kirjandeid.

Kirjapaber päevalille vartest.

Päevalilled kasvavad peaaegu igal kuivemal pinnal ega nõua suurt hoolitsust, olles ilusaks kaunistuseks majadele, mille ümber nad kasvavad. Päevalille seemneid kasutatakse õlivalmistamiseks, kanade söötmiseks ja väga paljudeks teisteks otstarveteks. Ainult päevalille puised varred ei leidnud seni otstarbekat kasutamist.

Möödunud aasta sügisel korjati Saksamaal Berliini ümbruses kokku päevalille varred ja saadeti vagunite viisi ühte Saksamaa paberitehasesse. Jõuluks said hoolsad vartekorjajad tehasele preemiaks lumivalge kiriapaberi paki, mis oli valmistatud päevalille vartest.

Itaalia kirjutusmasinate tootmiselt kolmandal kohal.

„Bolletino“ Economico Stefani“ andmeil on nelja Itaalia suurema kirjutusmasina toodang kokku nii suur, et omab kolmanda koha suuruselt. Tehased asuvad Piemontis ja Lombardias. Toodang on üle 70.000 aastas. Suurem osa neist müüakse Euroopas, kuid väga palju ka Ladina-Ameerikas. Argentiinas, Belgias, Hispaanias ja Brasiilias on organiseeritud suured müügikeskused. Ka Austraalias ja Aafrikas töötatakse hoolisalt müügivõimaluste laiendamise kallal.

AEG.

Tihti inimene ei tea, mida ta tahab, ja ütleb, ta ei mõtle sellele. Ta ei arvesta seda, et aeg ei kujunda olukordi, vaid seda teevad inimesed ise. Aeg on igavesti sama. Ajal pole tegemist inimeste askeldustega, ta seisab osavõtmatuna seal, võimaldades inimestel teha, mida nad tahavad. Kõiges ja kõigele on olemas vaid algus-, vahe- ja lõppaeg.

SISUKORD:

	Lk.
Lugejale. Toimetus	3
Mida toob meile sõjaaeg?	4—5
Hinnapoliitika paberikaubanduses	7—9
Toor- ja tarbeainete müügi ja hindade korraldamise määrus	9
Paberikaupleja ja tootja. E. Inglis	10
Valge kunsti ajaloost. H. T.	11
Paberitööstus Nõukogude Liidus	11
Paberisordid, nende omadused ja tarvitamine. Ins. K. Amberg	13—21
Paul Ruiso 60-aastane	23
Otto Suits 50-aastane	24
Külaskäik Rootsi paberikauplejateliidu büroosse. E. Seim	24—25
Hinnatõus Soomes	25
Paberikauplejate edasiarendamine Soomes	25
Uudiskaupu. „Ero-Verho“-pimendamisrulood	26—27
Paberitarvitus Saksamaal	27
Hindade tõus	27
Johann Faber	28
Kuidas katsetada paberit?	28—30
Ühingu teateid	30
Kas kirjutas Homer juba paberil?	31
Kirjapaber päevalillevartest	31
Itaalia kirjutusmasinate tootmiselt kolmandal kohal	31

ÕPPETARBEID

kooskõlas õpetajate ja õpilaste soovidega valmistatakse ajakohaselt sisustatud ETK tehaseis.

ETK valmistab kirjutuse-, joonistuse- ja noodi-
vihke, kaustikuid, kirjutuse- ja joonistuseblokke,
märkmikke, taskuraamatuid, kooli- ja dokumenditinti,
vesivärve «Vikerkaar», kontoriliimi, kooliranitsaid,
kohvleid, portfelle, seljakotte, võileivataskuid jne.

ETK peakontor:

Tallinnas, Narva mnt. 27

Harukontorid:

Tartus, Kuperjanovi tn. 21

Narvas, Posti tn. 63

Rakveres, Kauba tn. 8

Viljandis, Tallinna tn. 4

Valgas, Võru tn. 6

Kuressaares, Veski tn. 9

Abjas, raudteejaama juures

Pärnus, Tallinna mnt. 8

